

ГРАДСКИ ЦЕНТАР
ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД
У БЕОГРАДУ

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ЗА 2022. ГОДИНУ

Београд, март 2023. године

САДРЖАЈ:

1. УВОДНИ ДЕО	1
1.1. Становништво Београда.....	2
2. ДЕЛАТНОСТ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД	32
3. ГРАДСКИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД КАО ПРУЖАЛАЦ УСЛУГА	36
3.1. Простор и опрема/услови рада у 2022. години.....	39
3.2. Усавршавање и обука запослених у ГЦСР.....	40
3.3. Градски центар за социјални рад и медији.....	42
4. КОРИСНИЦИ УСЛУГА ГРАДСКОГ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД	45
4.1. Укупан број корисника.....	45
4.2. Старосне групе корисника према оствареним правима, примењеним мерама и пруженим услугама у Градском центру за социјални рад	49
4.2.1. Деца	49
4.2.2. Пунолетни корисници (млади, одрасли и старији)	57
4.2.3. Социо-материјално угрожене породице	59
4.2.4. Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом	66
4.2.5. Жртве насиља	71
4.2.6. Особе са инвалидитетом.....	80
5. ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА КОЈА СЕ ФИНАНСИРАЈУ ИЗ БУЏЕТА ГРАДА	86
6. ПОСЛОВИ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД НА ОСТВАРИВАЊУ ПРАВА, ПРИМЕНИ МЕРА И ОБЕЗБЕЂИВАЊУ УСЛУГА	94
6.1. Послови процене и планирања	94
6.2. Супервизијски послови	95
6.3. Управно-правни послови	96
6.4. Услуге – неодложне интервенције.....	97
7. САВЕТОВАЛИШТЕ ЗА БРАК И ПОРОДИЦУ	99
8. ОДЕЉЕЊЕ ЗА ПОСЛОВЕ ПЛАНИРАЊА И РАЗВОЈА	104
8.1. Рад по приговорима – законска основа и сврха обраде приговора	104
8.2. Рад по осталим захтевима	106
8.3. Рад по захтевима за стручну помоћ	107
8.4. Усавршавање и обука запослених у ГЦСР	108
9. ИСТРАЖИВАЧКИ РАД У ОДЕЉЕЊУ ЗА ПЛАНИРАЊЕ И РАЗВОЈ	111
10. АКТИВНОСТИ ГРАДСКОГ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД У БЕОГРАДУ	115
10.1. Пројектне активности	115
11. ЗАКЉУЧАК	116

ГРАДСКИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД У БЕОГРАДУ	БЕОГРАД
година оснивања	1991.
в. д. директора	Силвиа Алавања
електронска пошта	info@gcsrbg.org
адреса и пош. број	Руска 4
телефон/факс	2650-329; 2650-925

1. УВОДНИ ДЕО

Извештај о раду Градског центра за социјални рад у Београду за 2022. годину се односи на кориснике који се налазе на евиденцији Градског центра за социјални рад у Београду, запослене раднике центра, просторну и техничку опремљеност. Намењен је свим заинтересованим странама, Управном одбору Градског центра за социјални рад у Београду, Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Републичком заводу за социјалну заштиту и Скупштини Града Београда. Извештај о раду је разматран и усвојен на седници Управног одбора која је одржана 30. марта 2023. године.

Извештај има три основна циља: *први* - да утврди основне карактеристике и трендове развоја капацитета Градског центра за социјални рад у Београду као кључног актера социјалне заштите; *други* - да утврди карактеристике и положај у заштити, који имају појединци, породице и осетљиве групе као корисници у систему социјалне заштите и *трећи* - да утврди капацитет и квалитет у обављању основних послова центра за социјални рад и њихових исхода или ефеката у остваривању права, примени мера и обезбеђивању услуга социјалне заштите, а посебно услуга у локалној заједници. Доношењем Закона о социјалној заштити 2011. године Центар за социјални рад је добио свој нови професионални профил, подржан законским решењима о финансирању. Увођењем нових института истовремено је преузео и посебну одговорност у покретању иницијатива на подручју које покрива у складу са усвојеним стратешким плановима развоја (реформе) социјалне заштите и има пресудну улогу у остваривању циљева социјалне заштите.

Да би успешно остваривао поверене обавезе, Градски центар за социјални рад мора да ради и на сопственом развоју, да јача и да унапређује материјалне и технолошке услове за рад и да усавршава и обуком запослених јача њихове капацитете.

Основу за израду овог извештаја чини база података о раду свих одељења Градског центра за социјални рад у Београду за 2022. годину као и подаци Републичког завода за статистику (РСЗ), Националне службе запошљавања, Републичког фонда за пензијско–инвалидско осигурање. Формат извештавања у оквиру прописаног минимума садржи информације о корисницима и њиховим породицама, о врстама и нивоима услуга, приступу и квалитету услуга, задовољству корисника услугом, исходима и циљевима који су постигнути из индивидуалног плана услуге и учешћа корисника у процесу пружања услуге. Такође садржи и информације о запосленима у Центру за социјални рад, активностима које су у функцији постављених циљева и податке о континуираном стицању знања и вештина запослених.

Подаци за израду извештаја су прикупљени у контакту са надлежним особама у свим одељењима Градског центра за социјални рад. У првој фази обраде подаци су систематизовани за свако одељење Градског центра за социјални рад појединачно и на крају обједињени за Град Београд у целини.

1.1. Становништво Београда

Као основни чинилац и покретач развојних процеса, становништво и демографски ресурси чине важну компоненту укупног друштвено-економског развоја једног простора и једно су од кључних полазишта у вредновању узрочно-последичних детерминанти друштвених, социјалних и политичких прилика. У том контексту значајно је истаћи да је стабилан, природан и позитиван развој становништва једна од темељних друштвених вредности и незаобилазна компонента промишљене и активне популацијске политике.

Основне информације о Београду

Град Београд је јединица локалне самоуправе која уједно има положај и регионалне самоуправе. У оквиру тих овлашћења Град одлучује о потребама и интересима грађана од локалног значаја. У Београду је устројено 157 насеља распоређених у 17 општина. Град се простире на 3.324 км²; густина насељености (број становника по км²) је 522 становника.¹ Београдски регион представља зону најгушће насељености, јер је готово пет пута гушће насељен од осталих региона у Републици Србији.

Број становника града

Према подацима пописа становништва из 2011. године Београд је имао 1.659.440 становника, што чини 23,1% становништва Србије.² У међупописном периоду (2002/2011) број становника је повећан за 5,3%, што је последица, пре свега, миграционе компоненте. Према првим прелиминарним резултатима Пописа становништва домаћинства и станова 2022. године, Београдски регион има 1.685.563 становника.³ До објављивања коначних и званичних резултата, за потребе Извештаја о раду користе се процене, демографски индикатори и витална статистика из 2021. године. Према процени броја становника средином 2021. Београд је имао 1.688.667 становника.⁴

¹ Извор: Републички геодетски завод и витална статистика РЗС; „Резултати Пописа становништва 2011. године по први пут су исказани и у складу са новоуведеном номенклатуром статистичких територијалних јединица (НСТЈ или НУТС по међународној скраћеници) по којима је 2009. године Србија подељена на статистичке функционалне територијалне целине сврстане у три нивоа. Постоје две функционалне целине нивоа НСТЈ-1 (Србија – север и Србија – југ), које у свом саставу имају целине нивоа НСТЈ-2 које носе назив "регион" (Београдски регион и Регион Војводине у оквиру Србије – север и региони Шумадија и Западна Србија, Јужна и Источна Србија и Косово и Метохија који сачињавају Србију - југ). Сваки статистички регион се састоји од функционалних целина нивоа НСТЈ-3 које су назване "области", а чије се границе и називи у потпуности поклапају са постојећим управним окрузима.“ Извор: РЗС, 2011.

² Од 1999. Без података за АП Косово и Метохија

³ Извор: РЗС „Податак о броју пописаних становника изведен је у складу са концептом „уобичајеног становништва“, према којем се лице сматра становником оног места у којем само (у случају самачког домаћинства) или са члановима свог домаћинства уобичајено проводи свој дневни одмор. У складу са дефиницијом уобичајеног места становања, у укупно становништво одређеног места укључују се: лица која у том месту живе непрекидно најмање 12 месеци пре критичног момента пописа, као и лица која у том месту живе краће од 12 месеци, али с намером да у њему остану најмање годину дана.“

Коначни резултати Пописа биће објављени sukcesивно од априла 2023. до јуна 2024. године, јер при изради првих резултата нису узети у обзир сви параметри за дефинисање укупног становништва који ће бити примењени приликом израде коначних резултата Пописа.

⁴ Извор: ДевИнфо, РЗС

На основу релевантних статистичких и демографских података Београд је више деценија суочен са дубоком демографском кризом, посебно са процесима депопулације и старења становништва, као дугорочним, глобалним демографским процесима, те парцијалним депопулацијским процесима, као што су репродукцијски и генерацијски. Попис становништва 2011. године јасно је потврдио раније прогнозе да ће се Београд суочити са природном депопулацијом, која означава негативан природни прираштај, као и са другим негативним демографским трендовима, пре свега, процесом старења становништва.

Графикон 1.

Као што се може видети на графику, већи део посматраног периода, Београд карактерише повећање броја становника као резултат, пре свега, механичког прилива, али и позитивне стопе природног прираштаја. Међутим, резултати Пописа из 2002. године указују на почетак процеса успоравања раста броја становника и изразито негативне тенденције кључних демографских обележја. Негативне тенденције у природном кретању становништва Београда присутне су више деценија и један су од изразито неповољних чинилаца у развоју становништва Града. Пре свега, становништво се не обнавља природним путем, услед ниског нивоа рађања, чији је прецизан показатељ стопа укупног фертилитета.⁵

Природна депопулација (више умрлих него рођених) по први пут има изразито негативне вредности од 1992. године, а најнижу вредност од тог периода бележи 2000.

⁵ Стопа укупног фертилитета представља број живорођене деце по једној жени старости 15–49 година. Стопа укупног фертилитета налази се испод прага просте репродукције, а за последњих десет година смањена је са 1,6 на 1,4 детета по жени, што указује на константни пад рађања, поремећаје у структурама становника и обрнуто. За рачунање индикатора стопа укупног фертилитета користи се број живорођене деце према старости мајке и процењен број жена према навршеним годинама старости.

године, када је износила -3,3 промила. Од 2010. године ова стопа имаће негативне вредности и кретаће се од -1,4 до -7,2 у Београдском региону, а у РС од -4,8 до -10,9.

Следи приказ основних контингената и индикатора становништва Београда, као и виталних догађаја - природног кретања становништва Града.

Графикон 2.⁶

Просечна старост	42.5
Индекс старења	131
Фертилни (15 - 49)	394360
Оптимални фертилни (20 - 34)	153963
Старачки (80 +)	74693
Радни (15 - 64)	1090894
Млади (15 -29)	260106
15-18 (узраст СШ)	62638
7 - 14 година (узраст ОШ)	135623
0 - 6 година (предшколски узраст)	124060
Одојчад	17447

⁶ Извор: РСЗ и ДевИнфо

Природно кретање становништва - витални догађаји

Табела 1.

Београдски регион	Број становника процена средином године	Број живорођених на 1000 становника	Број умрлих на 1000 становника	Број умрле одојчади на 1000 живорођених	Природни прираштај на 1000 становника
2010	1.639.505	11.1	12.5	5.9	-1.4
2011	1.658.151	10.7	12.2	5.8	-1.5
2012	1.664.218	11	12.5	5.9	-1.4
2013	1.669.552	10.8	12.2	5.7	-1.4
2014	1.678.045	11	12.4	4.9	-1.4
2015	1.679.895	10.9	12.6	4.5	-1.7
2016	1.683.962	10.7	12.4	5.3	-1.7
2017	1.687.132	10.7	12.9	4.1	-2.2
2018	1.690.193	10.6	12.7	4.1	-2.1
2019	1.694.056	10.7	12.8	3.6	-2.1
2020	1.694.480	10.2	15.1	3.0	-4.9
2021	1.688.667	10.5	17.7	3.0	- 7.2

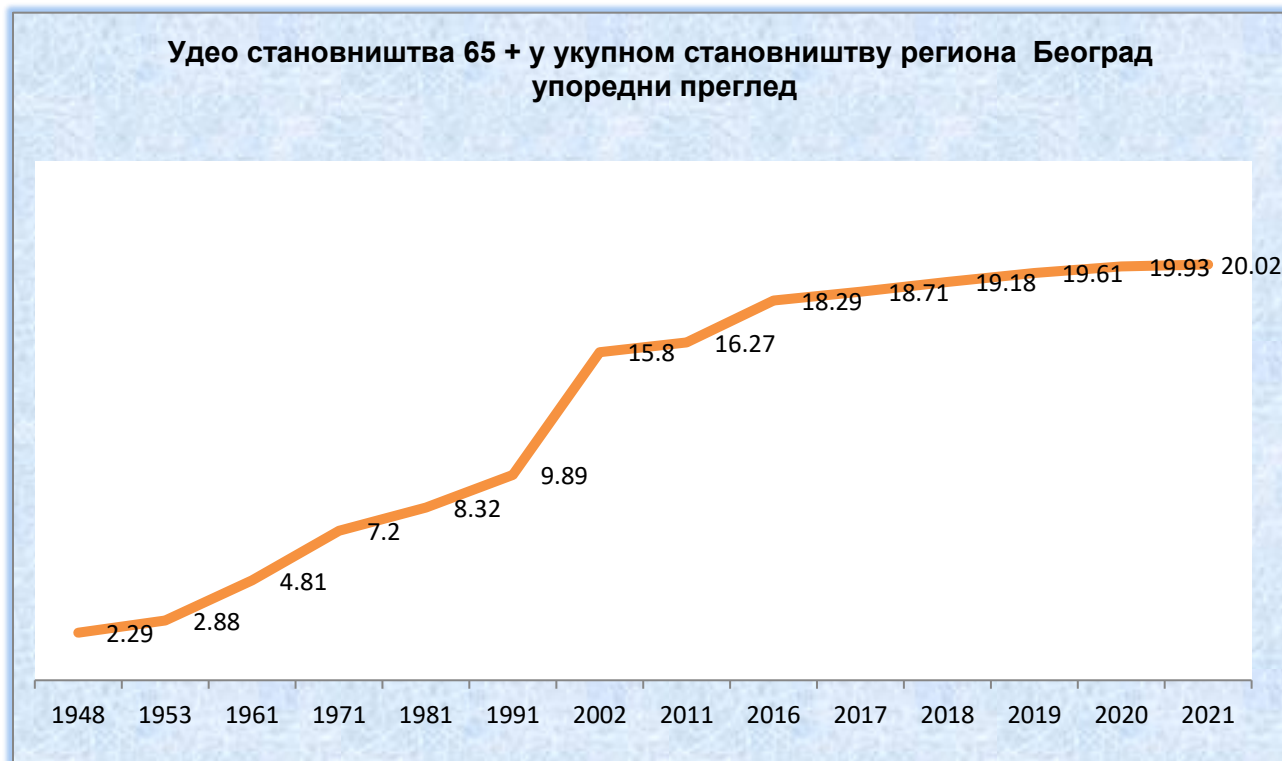
Табела 2.

	Београдска област 2021.	Број становника процена средином године	Стопа живорођених	Стопа умрлих	Стопа природног прираштаја	Умрла одојчад на 1000 живорођених
1.	Барајево	26.608	8,1	20	- 11,9	4,7
2.	Вождовац	169.695	11,3	17,3	- 6	3,1
3.	Врачар	57.563	10,2	19,2	- 9	1,7
4.	Гроцка	87.037	8,7	15,8	- 7	0
5.	Звездара	171.278	12,1	15,3	- 3,2	4,8
6.	Земун	177.263	10,9	16,8	-5,9	3,1
7.	Лазаревац	55.477	11,4	18,7	- 7,2	3,2
8.	Младеновац	50.845	9,6	19,9	- 10,3	6,1
9.	Нови Београд	209.941	10,1	18	- 7,9	2,4
10.	Обреновац	71.460	10,1	20,8	- 10,7	2,8
11.	Палилула	185.270	11,3	16,1	- 4,8	1,4
12.	Раковица	106.186	9,1	18,1	-9	4,1
13.	Савски венац	34.749	13,8	25,4	- 11,6	6,2
14.	Сопот	19.572	8,1	24,2	- 16	0
15.	Стари град	43.449	10,4	21,8	- 11,4	2,2
16.	Сурчин	47.218	10,1	15,5	- 5,4	4,2
17.	Чукарица	175.056	9,8	17,8	- 8	2,3

Административно подручје Београда чини 17 општина које карактерише неуједначен демографски развитак и специфични процеси, са различитим трендовима демографског старења, што утиче и на различите динамичке и структурне особености унутар контингента старих појединих општина. У односу на последњи Попис, када је позитивна стопа природног прираштаја забележена једино на општинама Звездара и Сурчин, последњи подаци показују да све општине Београда имају негативан природни прираштај, при чему се истичу приградске чије су вредности ове стопе приближне стопама тзв. урбаног језгра Града. Основни покретач депопулације и промена у старосној структури становништва управо је низак ниво рађања који не обезбеђује природно обнављање становништва, чему треба додати и посебно демографско ограничење у развоју становништва, а то је процес старења.⁷

Према подацима о процени броја становника по старости и полу, као и претходних година, на рангу општина са највећим процентом становништва 65 и више година у укупном становништву и даље су општине: Стари град, Сопот, Барајево, Врачар и Савски венац.

Графикон 3.

⁷„Нарочито интензивно ће бити старење популације старих. Према средњој варијанти пројекција броја особа старих 80 или више година за пола века ће се утростручити и представљаће четвртину укупног броја старих, односно удео најстаријих лица ће се у укупној популацији повећати са 1,9 колико је износио 2002. на 6,2% 2052“. Мирјана Рашевић, 2009.

У посматраним периодима, у Београду се десио енорман раст броја старијих особа који је повећан за 14% у међупописном периоду од 1948. до 2011. године, док је укупан број становника града повећан за свега 2,5 пута. Демографски процеси и промене у укупном становништву Београда с наглашеним индексом пораста старијих од 65 година, интензивирају се већ у међупописном периоду (1961-1991), а у периоду од 2000/2011 године, они попримају дивергентне трендове, тако што укупно становништво опада, а старо је у континуираном порасту, с просечном годишњом стопом раста од 5,07%. Према последњим подацима РЗС, удео становништва старијег од 65 година износи око 20% укупног становништва Града. Истовремено, Београд спада у регионе са највећим учешћем најстаријег становништва, а као велика урбана агломерација и изразито имиграционо подручје, узимајући у обзир неповољне демографске процесе, у Београду се и у наредним деценијама очекује пораст старих лица.

Графикон 4.

Као дугорочни процес, демографско старење је и узрок и последица (у међусобној каузалности) укупне и природне депопулације Града, што представља озбиљан проблем, не само за стабилан и природан развој становништва, већ и за његов друштвено-економски развој. Промене у старосном/добном саставу становништва испољавају се као два глобална демографска процеса: смањивање удела младих уз истовремено повећавање удела старог становништва. Целовито разумевање досадашњих развојних процеса, али и предвиђање развојних перспектива Града, немогуће је без разматрања и вредновања њихових демографских аспеката, јер се демографски и друштвено-економски развој једне агломерације и заједнице налазе у сложеној и интерактивној међусобној узрочно-последичној повезаности.

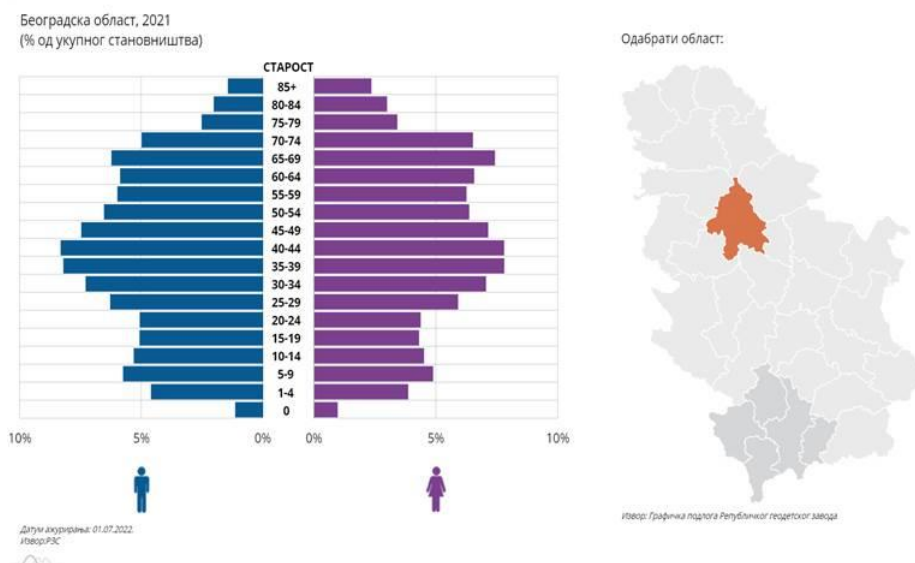
Табела 3.⁸

Индикатор Београдски регион	2011	2019	2020	2021
Коефицијент укупне зависности	43.5	53.2	54.2	54.8
Коефицијент зависности млађег становништва	20.2	23.2	23.5	23.8
Коефицијент зависности старијег становништва	23.4	30.1	30.7	31.0

Као један од показатеља старења становништва, коефицијент зависности старијих, нешто је повољнији за Београдски регион у односу на Републику. Ипак, уз тренд опадања стопе наталитета, који непосредно утиче на обим младог контингента становништва, може се очекивати смањење становништва у радно и репродукционо највиталнију кохорту са негативним последицама на динамику и структуру економског развоја Београда.

Старосно-полну структуру становништва Београда карактерише несразмер између најмлађег и старијег становништва, тако да је мушка популација у просеку млађа, док женска доминира у групи изнад 65 година. Аналитички показатељи старосне структуре показују да је становништво Београда ушло у „**дубоку демографску старост**“.⁹ У раздобљу од 1991. до 2002. године знатно је смањен удео младих, радно способних, а значајно повећан удео старог становништва.

Слика 1.

⁸ Извор: РСЗ „Стопа укупне зависности становништва представља однос становништва старог од 0 до 14 и 65 и више година, према становништву старом од 15 до 64 године, процењеног средином године посматрања. **Стопа зависности млађег становништва** је однос између укупног броја младих од 0 до 14 година и броја лица радног узраста (од 15 до 64). **Стопа зависности старијег становништва** је однос између укупног броја старијих особа у годинама ка су они углавном економски неактивни (старости 65 и више година) и броја лица радног узраста (од 15 до 64)“

⁹ Извор: РСЗ „Према критеријуму **просечне старости** демографи разликују седам стадијума демографске старости: рана демографска младост – до 20 год; демографска младост: 20-24; демографска зрелост: 25-29; праг демографске старости: 30-34; демографска старост: 35-39; дубока демографска старост: 40-43; најдубља демографска старост: 43 и више година“

Неповољна старосна структура становништва Београда огледа се, пре свега, у индексу демографског старења, мереног односом младог (испод 15 година) и старог становништва. Број особа млађих од 15 година повећан је 2011. у односу на претходну пописну годину за 14.433, док се обим старих лица повећао за 50.136. Према последњим подацима из 2021. године, удео младог становништва испод 15 година износио је 15,38 %, а старог - више од 65 година 20,02 % укупног броја становника Града. Неравнотеже у старосној структури, односно промене у односима функционалних старосних група према све већем уделу старијег становништва, првенствено су одраз дугорочно ниског фертилитета.

Имајући у виду значајност података о фертилитету женског становништва¹⁰, подаци о броју живорођене деце релевантни су за сагледавање коначног и досадашњег ефективног фертилитета, као и за сагледавање обима неучествовања жена у репродукцији. У том смислу, од укупног броја женског становништва које нису рађале, највећи је проценат (36,6%) старосне доби 20-29 година, дакле периода оптималног фертилитета (жене од 20 до 34 године), али није занемарљив ни удео жена старосне доби од 30 до 39 година (19,3%). Према резултатима Пописа становништва из 2011. године, чак 42,8% жена старих између 30 и 34 године било је без деце. Стопа укупног фертилитета 2021. године износила је 1.55 и више деценија не обезбеђује просту репродукцију становништва.¹¹

Процес старења је изражен у свим општинама Београда и све су прешле „праг демографске старости“. У стадијуму „најдубље демографске старости“ су: Сопот (45,5); Барајево (44,9) и Стари град са просечном старошћу становништва од 44,7 година.

¹⁰ Извор: РСЗ „Општа стопа фертилитета представља однос између укупног броја живорођених и женског фертилног становништва (15–49 година) током једногодишњег периода. Специфичне стопе фертилитета представљају однос између броја живорођених, рођених од мајки одређене старости, према 1.000 жена те исте старости. Стопа укупног фертилитета представља укупан број живорођене деце на једну жену, односно збир специфичних стопа фертилитета.“

¹¹ Извор: РЗС Посматрано према општинама, најнижу стопу фертилитета има Врачар (1,32) а највишу Савски венац (1,96)

Табела 4.¹²

Година	Индекс старења	Очекивано трајање живота живорођених			Просечна старост		
		Укупно	Женско	Мушко	Укупно	Женско	Мушко
2002	102,7	75,6	70,2	-	41,6	39,0	40,4
2011	122,93	77,80	72,60	75.30	43.16	40.28	41.8
2018	134.46	78.97	74.16	76.69	43.9	40.7	42.4
2019	133.94	79.03	74.34	76.8	44.0	40.8	42.5
2020	132.9	78.18	72.31	75.31	44.1	40.8	42.5
2021	131	76.73	70.94	73.79	44.1	40.7	42.5

Полазећи од чињенице да старење становништва најдиректније утиче на поједине структуре друштва, да специфичне потребе старијих, посебно у здравственој и социјалној заштити, захтевају веће издатке, може се закључити да ће оваква демографска кретања условити смањење радног контингента, а повећати број популације старијих, што може продукovati додатне притиске на целокупан систем социјалне заштите.

Пројекције развоја становништва Града, базиране на хипотезама о фертилитету и морталитету указују на перспективу и даље ниско репродуктивног процеса, јер претходних деценија нису уочене значајније промене које би одударале од дугорочних тенденција. Можемо закључити да су ниске репродуктивне норме дубоко законите, одређене низом детерминирајућих фактора (економских, социјалних, социолошких) и да у перспективи захтевају, пре свега, друштвени и политички одговор.

Иако вишеструко сложен, у постојећим условима друштвено-економске реалности, друштвени одговор јесте институционално осмишљавање популационе политике.

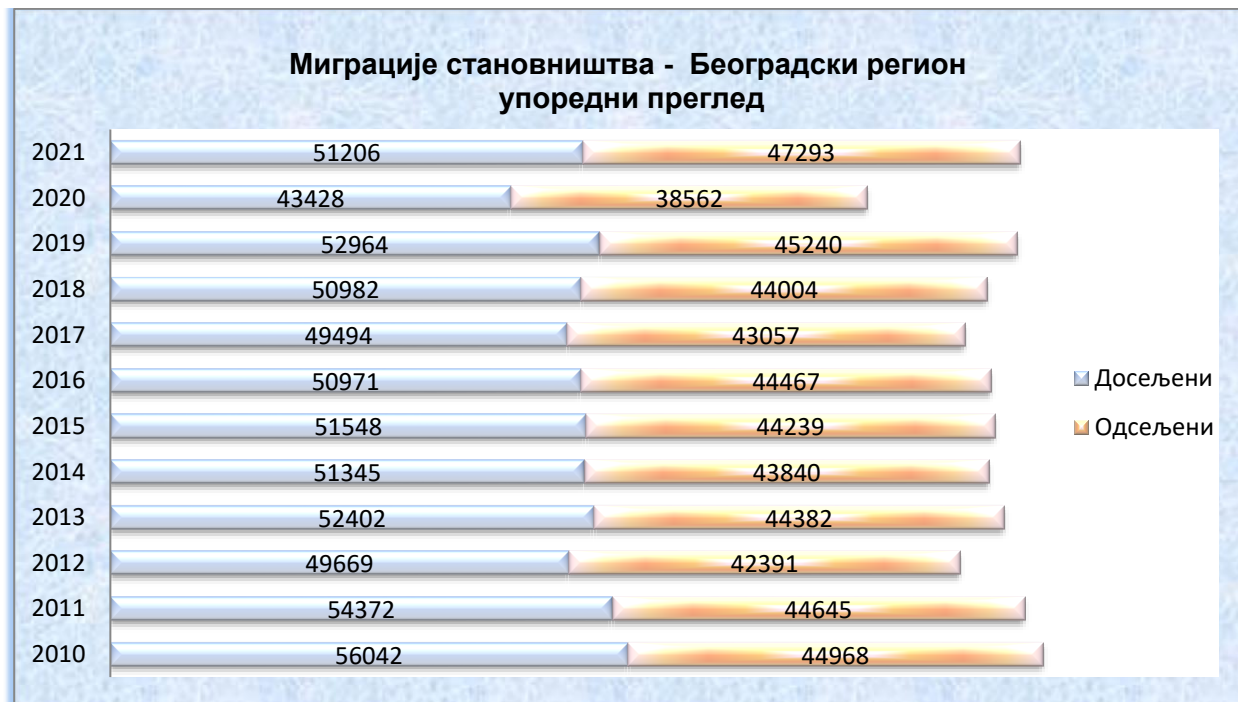
Миграције и миграторна обележја становништва

Важна компонента у кретању становништва и целокупне демографске слике Београда свакако су и миграције становништва. У целини гледано, последњих деценија Београд карактеришу, пре свега, емиграција и интерна миграциона кретања (од руралних ка урбаним областима, посебно ка Београду). Позитиван миграциони салдо је карактеристика демографског развоја Београда током читаве друге половине 20. века и остварен је у највећој мери у насељима ван ужег градског подручја. *Највећи број миграторних кретања остварен је на територији Београдске области, и то 51.206*

¹² Извор: ДевИнфо, РСЗ „Просечна старост становништва према полу, означава средње године старости његових чланова (аритметичка средина). Индекс старења становништва према полу, јесте значајан показатељ, чија вредност указује на демографски процес старења становништва: индекс старења чија вредност не прелази 20 индексних поена показује да је становништво изразито младо, а преко 40 индексних поена да је становништво старо. Утврђен је на основу односа броја становника старих 60 и више година - по полу и одговарајућег броја становника старих 0 до 19 година. Очекивано (средње) трајање живота показује колико ће лице одређене старости (0, 1, 5... 85 + година) живети у просеку, ако у погледу морталитета буду постојали услови као у години израде таблица.»

досељених и 47.293 одсељених лица. У периоду 2016–2020. године једино је Београдски регион континуирано имао позитиван миграциони салдо, који је на годишњем нивоу износио просечно око 6 500 лица, а 2021. године он износи 3.913 лица. На општинском нивоу негативан миграциони салдо имале су општине: Врачар, Лазаревац, Нови Београд, Обреновац, Раковица, Стари град и Чукарица, а на општини Звездара забележен је највећи број досељених лица (6.529). Демографске пројекције и прогнозе указују да ће се у Београду наставити овај тренд и да ће све општине имати позитиван миграциони салдо, осим централних градских, у којима би он био на нултом нивоу.

Графикон 5.

Досељено становништво према подручју са којег се доселило и времену досељења Попис, 2011.

Табела 5.

Време /период досељења	Укупно становника	Из Републике Србије	Из других земаља - регион	Из осталих земаља	Непознато
1980 и раније	351.104	239.198	111.637	6.086	269
1981-1985	46.080	33.661	12.386	1.625	33
1986-1990	47.472	33.216	14.224	1.229	32
1991-1995	110.436	31.490	78.920	1.652	26
1996-2000	86.580	71.109	15.441	5.270	30
2001-2005	67.247	53.068	14.136	4.057	43
2006 и касније	84.839	68.341	16.445	6.511	53
Непозната година	66.033	55.408	10.579	1.776	46
Укупно	859.791	585.491	273.768	25.506	532

Графикон бр. 6

Табела 6.¹³

Пројекције становништва, пет варијанти Београдски регион					
Период	Ниска варијанта	Средња варијанта	Висока варијанта	Константна варијанта	Варијанта без миграција (нултог миграционог салда)
	Укупно	Укупно	Укупно	Укупно	Укупно
2.026	1.790.307	1.792.686	1.792.721	1.746.674	1.588.737
2.031	1.840.109	1.846.243	1.846.311	1.770.458	1.547.952
2.036	1.888.170	1.906.424	1.911.760	1.794.392	1.503.992
2.041	1.941.386	1.982.483	2.005.999	1.826.636	1.465.976

Хипотезе о миграцијама у највећој мери се ослањају на чињеницу да су се током 90-их година догодиле значајне промене у миграторним кретањима. Једна од претпоставки је да ће се већина досељених трајно настанити у Београду, имиграциони талас припадника бивших југословенских народа смирити, “масовни одлив мозга” зауставити и да ће стабилизација друштвеног и политичког амбијента омогућити да Београд, као и до сада, постане типично имиграционо подручје, са растућим миграционим салдом.

Домаћинства и породице

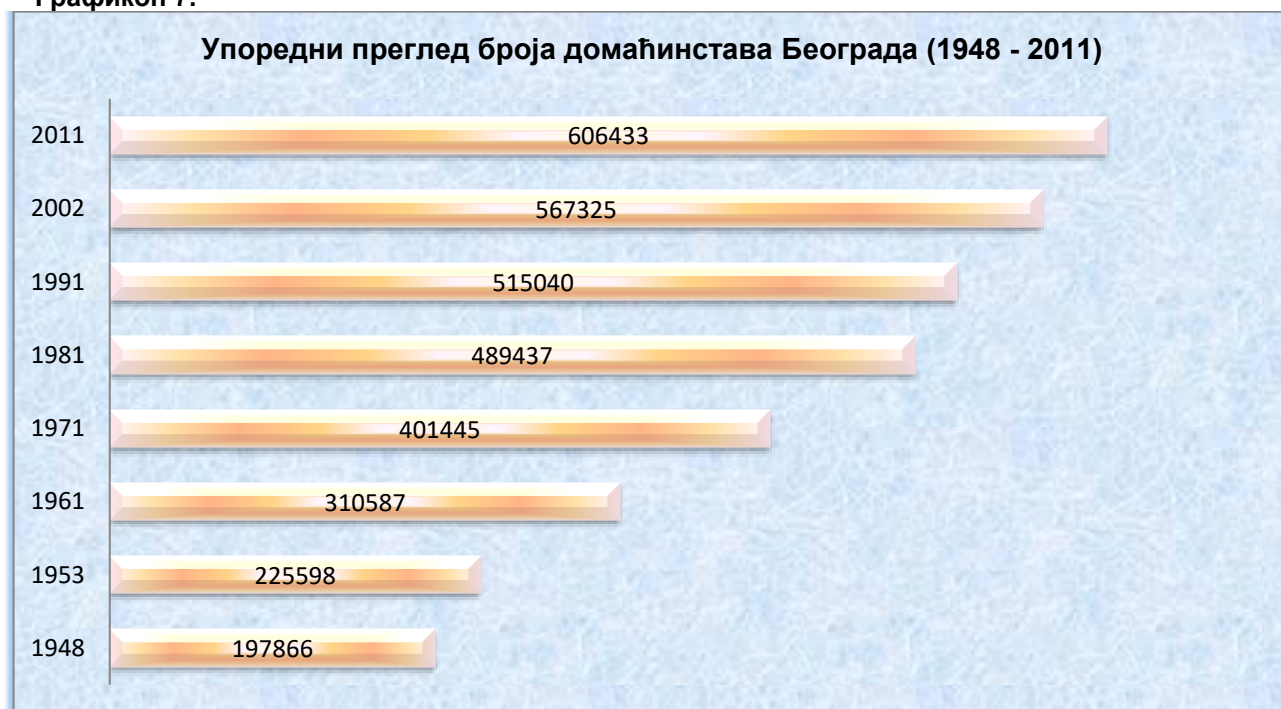
Основна демографска карактеристика домаћинства у Београду јесте, пре свега, његова уситњеност, што илуструју подаци у периодима Пописа који указују да повећање броја домаћинстава прати истовремено смањење његове просечне величине.¹⁴ Поред тога, процес убрзаног старења становништва града утицао је и на старосну структуру чланова домаћинства, о чему сведочи континуирано повећање броја непородичних, посебно самачких старачких домаћинстава. Тако је у периоду од 1991. до 2011. године, број самачких домаћинстава порастао за 8,2%.¹⁵

¹³ Извор: РСЗ „Пројекције становништва се израђују на основу процењеног броја становника по старости и полу у пописној години и постављених хипотеза о будућим променама компоненти кретања становништва, тј. фертилитета, морталитета и миграција, у наредних тридесет година. Пројекције су урађене у пет варијанти: ниска, средња, висока, варијанта константног фертилитета и морталитета и варијанта нултог миграционог салда. Пројекције становништва не значе онај обим и структуру становништва које ће се стварно и десити, већ ону која је мање или више вероватна у зависности од претпостављених промена наталитета, морталитета и миграција».

¹⁴ Према првим резултатима Пописа 2022. године у Београду је пописано 652.847 домаћинстава, што је за 7,6% више у односу на претходни Попис

¹⁵ Просечно домаћинство у Републици Србији има три члана. Најзаступљенија су једнопородична домаћинства брачних/ванбрачних парова с децом — свако треће домаћинство, односно 36,4%. Потом следе самачка домаћинства, која чине 22,3% укупног броја домаћинстава, док домаћинства брачних/ванбрачних парова без деце има 18,5%. Извор: „Жене и мушкарци у РС 2014.године“, РСЗ

Графикон 7.

Према резултатима Пописа 2011, у Београду је пописано 606.433 домаћинства, од којих су 93.964 (15,49%) старачка. Од укупног броја домаћинства у Београду 82,57% чине домаћинства у којима живи бар један члан који има више од 65 година. Ако се посматра породични састав укупног броја домаћинства, старији становници Београда, у највећем проценту (24,6%) живе у непородичним самачким домаћинствима.

Табела 7.

Укупан број домаћинства – Попис	2002	2011
		567.325
Број чланова домаћинства:		
Један члан	129.836	148.973
Два члана	141.306	156.006
Три	117.628	123.973
Четири	118.975	110.341
Пет	52.766	40.265
Шест и више	22.147	26.875
Просечан број чланова домаћинства	2,77	2,73

У структури домаћинства према броју чланова, готово подједнако су заступљена двочлана (25,7%) и једночлана, углавном, самачка (24,6%) домаћинства. Када је реч о старачким породичним домаћинствима, скоро сва имају у саставу само једну породицу, односно врло је мало оних у којима постоје други чланови домаћинства, а као доминантан вид породичне форме старачких домаћинства издваја се непородично самачко домаћинство (35,34%) и породично домаћинство – брачни/ванбрачни пар без деце, односно пар који живи у браку или кохабитацији, без других чланова домаћинства (25,42%). Као последица високе концентрације старије популације у централним

градским општинама, самачка старачка домаћинства чине чак 85,38% ужег градског језгра Београда.

Табела 8.

Домаћинства према породичном саставу	
Београдски регион	Укупно
Укупно домаћинства	606.433
Породична домаћинства - укупно	441.885
Домаћинства са једном породицом - укупно	403.162
Домаћинства са две породице	36.417
Домаћинства са три и више породица	2.306
Непородична домаћинства	164.548
Непородична домаћинства - самачка	148.973
Непородична домаћинства - вишечлана	15.575

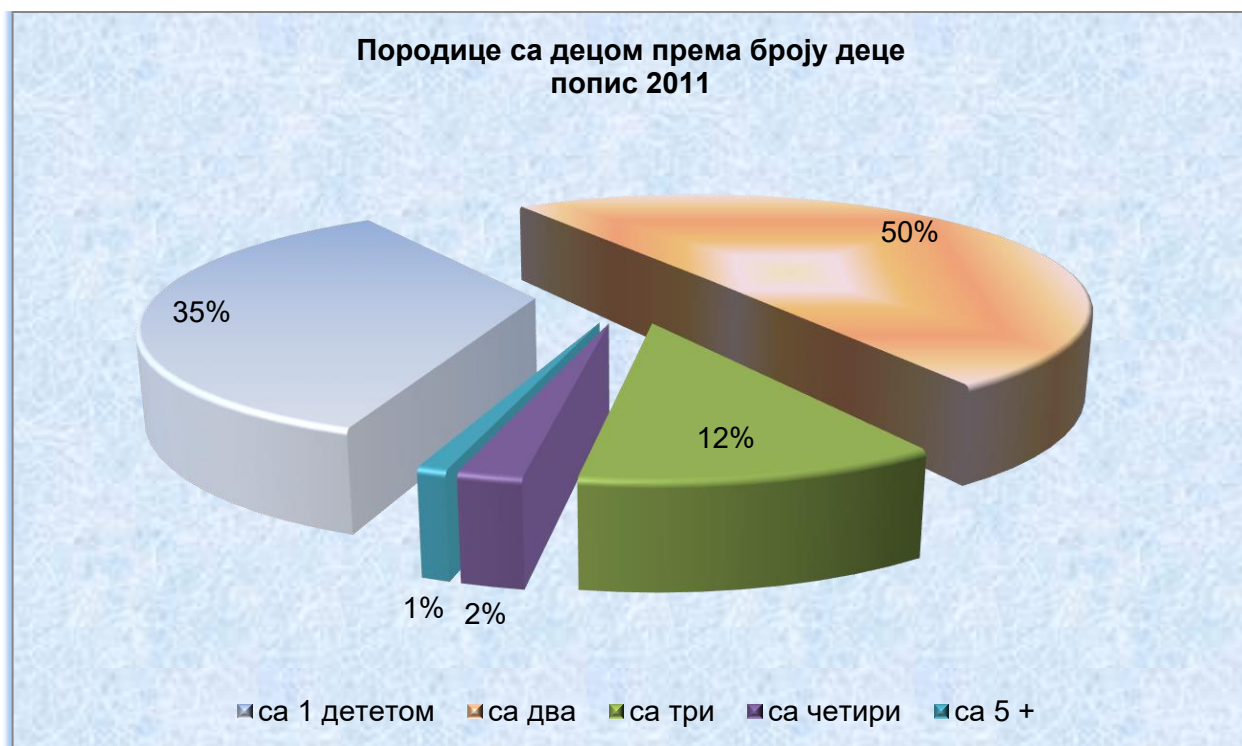
Извор података: Републички завод за статистику

Према резултатима Пописа 2011, Београд је имао 483.018 породица, што чини 22,7% укупног броја породица у Србији (2.125.772), а просечан број деце у породицама је 1,54. *На следећим графиконима дати су подаци о породицама према типу и броју деце.*

Графикон 8.

Графикон 9.

Као највеће урбано средиште у Србији, разумљиво је да у Београду преовладавају „нуклеарне породице“/породице са мањим бројем деце и највише две генерације (родитељи и деца). Резултати Пописа 2011. показали су да више од половине (54,1%) од укупног броја породица чине оне са једним дететом.

Осим све чешће декомпозиције породичног језгра која се манифестује у порасту самохраних родитеља, нашу породицу карактерише и изражена појава рађања и подизања само једног детета. Ако се посматра старосна структура деце, у овим породицама доминирају пунолетна деца – младе и пунолетне особе. Од укупног броја деце (548.607), пунолетна „деца“ од 18 до 24 и старији од 25 године чине чак 49,1% док је деце до 5 година свега 17,7%.

Београдска породица се уклапа у универзалне тенденције савремене цивилизације које се, између осталог, огледају и у ишчезавању традиционалних облика породичног живота и стварању савременог типа породице. Један од најочљивијих процеса био је свакако процес нуклеаризације који се састоји у сужавању породичног састава на биолошки неопходно језгро репродукције. Различити и сложени процеси условили су и продуковали промене у самом садржају брака и породице, тако да се транзиција од традиционалног ка модерном и пост-модерном испољава у различитим породичним формама, као што су кохабитације и друге алтернативне форме партнерских односа, одлагање ступања у брак, повећање целибата, те пада стопе фертилитета.

Промене у домену фертилитета у непосредној су вези са променама породичних форми, што се огледа, пре свега, у свођењу фертилитета испод нивоа неопходног за замену генерација, а кроз породичне форме оно се манифестује кроз смањење прве брачности, одлагање или касније ступање у брак. Према пописним резултатима 2011. на подручју Београда је било више од 102.224 непотпуних породица.

Табела 9.

Домаћинства са једном породицом	
Без других чланова	351.628
Брачни /ванбрачни пар без деце	89.545
Брачни / ванб. пар са децом	189.053
Мајка са децом	59.953
Отац са децом	13.077
Са другим члановима	51.534
Брачни/ванб. пар без деце	8.438
Мајка са децом	9.946
Отац са децом	2.682

Највећи број деце још увек се рађа у брачним заједницама, али једна од карактеристика демографског развоја Београда је и повећано процентуално учешће рођених ван брака, а за подсистем породично-правне заштите од посебног су значаја подаци о континуираном порасту удела ванбрачног наталитета међу живорођеном децом. Промене у домену фертилитета у непосредној су вези са променама породичних форми, што се огледа, пре свега, у свођењу фертилитета испод нивоа неопходног за замену генерација. У Србији су овакве тенденције присутне више деценија (*графикон бр. 10*), али у европским оквирима, она и даље спада у групу земаља са умерено високим уделом ванбрачног наталитета.¹⁶

¹⁶ Извор: База података РЗС „Живорођени према брачности мајке“. Према подацима Еуростата проценат живорођених ван брака у ЕУ износио је 43% у 2016. Ово је нешто више од 15 процентних поена изнад вредности из 2000. Од 2000. године тај удео се стално повећавао за око 1 процентни поен сваке године, сигнализирајући промену образаца у домену формирања породице

Графикон 10.

Поред нивоа брачног и ванбрачног фертилитета, кретање броја живорођених у браку/ван брака директно је одређен брачном структуром становништва, односно склопљеним и разведеним браковима.

Следи преглед основних показатеља и карактеристика брачне структуре становништва Београда.

Укупно становништво старо 15 и више година према законском брачном статусу и полу

Табела 10.

Брачни статус становништва Београда – Попис 2011		Просечна старост
МУШКО, свега	666.315	-
Неожењен	232.333	30,39
Ожењен	368.871	53.50
Удовац	28.873	73,22
Разведен	31.287	53,85
Непознато	4.951	38,52
ЖЕНСКО, свега	760.395	-
Неудата	207.054	30,39
Удата	372.445	50,12
Удовица	120.235	71,17
Разведена	56.153	54,52
непознато	4.508	42,78
УКУПНО	1.426.710	-

Основни показатељи о закљученим и разведеним браковима

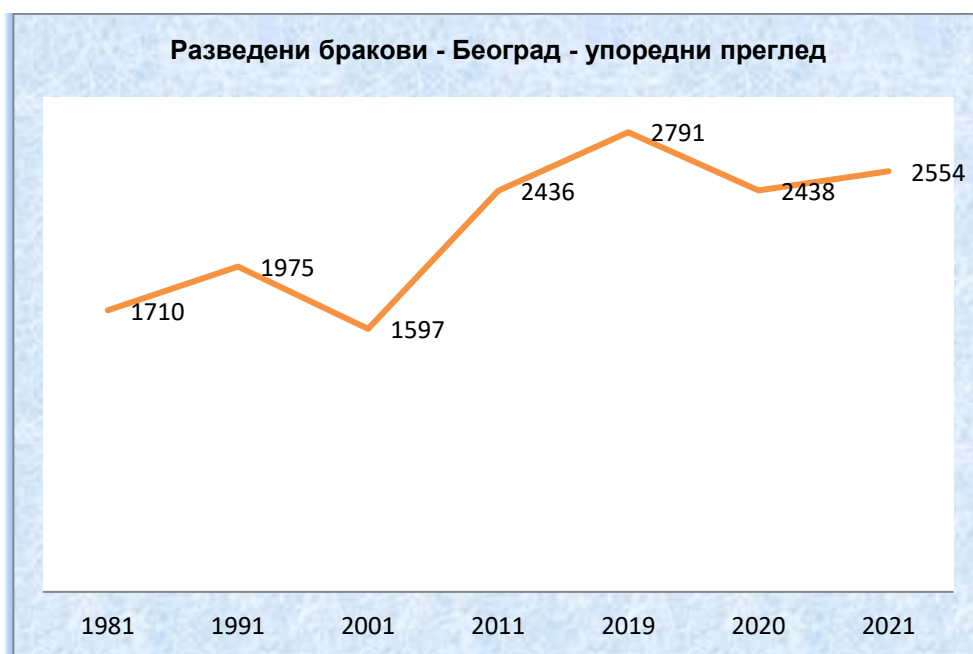
- Београдски регион -

Подаци последњих пописних и година редовних статистичких истраживања показују да Београдски регион карактерише тренд опадања склапања и пораст развода брака, што је последица савремених демографских и друштвених процеса. Међутим, као што се може видети на следећем графикону, тренд опадања склапања бракова заустављен је у последњој години посматрања, тако да је број склопљених бракова у 2021. години враћен на период са почетка 2000-тих, а број склопљених бракова у односу на претходну годину повећан је током 2021. за 35,5%.

Графикон 11.

Графикон 12.

Слика 2.

У протеклој деценији нису приметни статистички значајни показатељи о закљученим браковима, изузев последње године у којој је значајно смањен њихов број, за трећину (33,4%) у односу на претходну годину. Према подацима Градског завода за информатику и статистику¹⁷, карактеристике закључених бракова су следеће: 85,3% супружника исте су националности; 71,1% имају исту школску спрему; 63,9% супружника су активна лица која обављају занимање, од чега 29,7% су у истој групи занимања. Највеће стопе склопљених бракова имају општине Савски венац (7,4) и Лазаревац (6), а најмање Сопот (13,6) и Гроцка (4,1). Ако се посматра број развода на 1.000 закључених бракова, општина са највећим бројем развода је Врачар (461,3 развода на 1.000 закључених бракова), а најмање их има у Сурчину (151,8 развода на 1.000 бракова).

¹⁷ Извор: Завод за информатику и статистику - Саопштење бр. 62/2022

Табела 11.

Година	Број закључених бракова - укупно	Број закључених бракова на 1000 становника	Просечна старост младожење при закључењу брака	Просечна старост невесте при закључењу брака	Просечна старост младожење при закључењу првог брака	Просечна старост невесте при закључењу првог брака
2011	9.463	5.7	33.8	30.7	31.6	29
2012	9.073	5.5	33.9	30.9	31.5	29
2013	9.408	5.6	34.2	31	31.8	29.1
2014	9.408	5.6	34.5	31.3	32.1	29.4
2015	9.324	5.6	34.6	31.5	32.1	29.5
2016	9.030	5.4	34.9	31.7	32.4	29.8
2017	9.207	5.5	35	31.8	32.4	29.8
2018	9.053	5.4	35.1	32	32.3	29.8
2019	9.055	5.3	35.4	32.3	32.4	30
2020	6.031	3.6	35.6	32.6	32.8	30.2
2021	8.171	4.8	35	32.1	32.6	30.2

Када је реч о разведеним браковима, приметан је тренд њиховог пораста, иако је у последњој години забележен нешто мањи број развода (за 12,7%). Неке карактеристике разведених бракова: у највећем броју разведених, разведени мушкарци су старости 35-49 године, разведене жене 35-44 године; у укупном броју разведених, 45,1% су парови без издржаване деце, а у укупном броју разведених са децом је 54,9% – у 72,8% деца су додељена женама, односно мајкама деце.

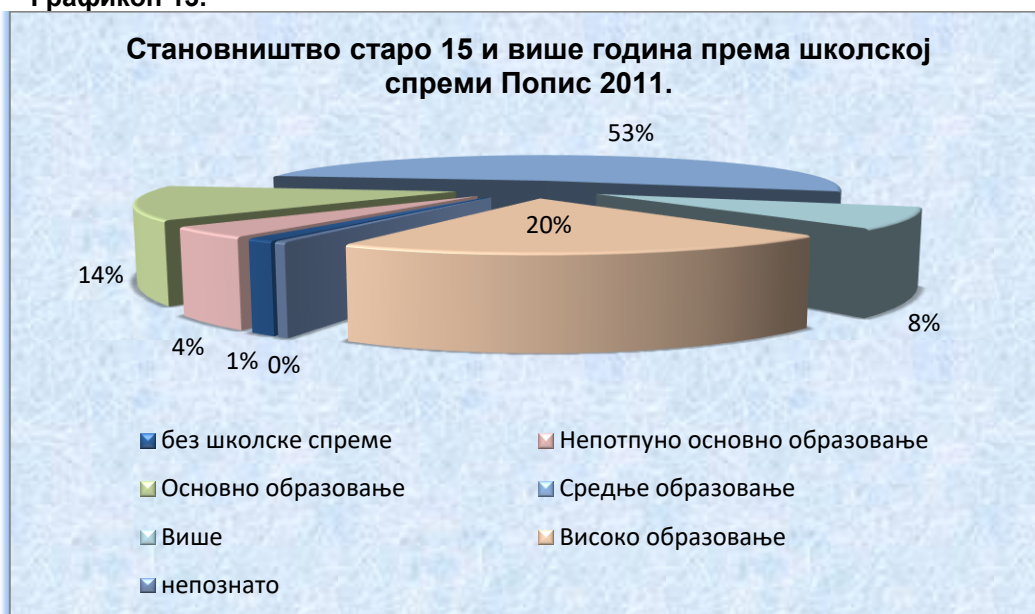
Табела 12.

Година	Број разведених бракова - укупно	Број разведених бракова на 1000 становника	Број разведених бракова на 1000 закључених	Просечна старост мужа при разводу брака	Просечна старост жене при разводу брака
2011	2.436	1.5	257.4	43	39.6
2012	1.752	1.1	193.1	42.8	39.5
2013	1.350	0.8	143.5	42.9	39.3
2014	1.061	0.6	112.8	43.1	40
2015	2.599	1.5	278.7	44	40.6
2016	2.401	1.4	265.9	44.1	41
2017	2.410	1.4	261.8	44.1	40.8
2018	2.715	1.6	299.9	45	41.5
2019	2.791	1.6	308.2	44.7	41.6
2020	2.438	1.4	404.2	44.9	41.5
2021	2.554	1.5	312.6	45.1	41.9

Образовна структура становништва¹⁸

Образовну структуру становништва карактеришу, како разлике по старости и полу/роду¹⁹ (образованији мушкарци и млађе становништво), тако и просторна дистрибуција становништва, посматраног по нивоу образовања, који је знатно виши у централним градским општинама.²⁰ Највеће учешће становништва старијег од 15 година са вишим и високим образовањем имају општине: Врачар (52,3); Стари град (50,2%); Савски венац (46,6%) и Нови Београд (40,6%)

Графикон 13.

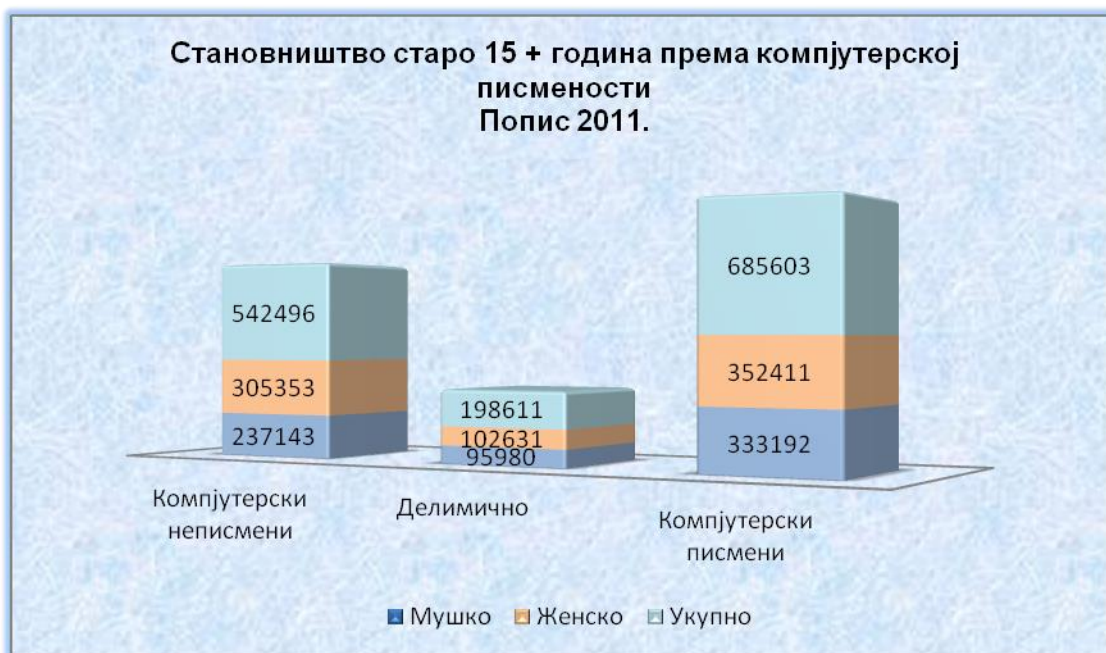
Београдски регион има најмању заступљеност неписменог у укупном броју становника. Према Попису 2011. године од 12.429 неписмених, 56,8% чини становништво старо 65 и више година. У погледу старосно-полне структуре неписменог становништва Београда (12.425) најбројнија су лица старија од 65 година (56,8%) и женско становништво (79,8%); у овом старосном контингенту, такође доминирају неписмене жене са 93,2%. У попису 2011. године први пут су прикупљени подаци о „компјутерској“ писмености, а лица узраста 15 и више година посматрана су као: компјутерски писмена, лица која делимично познају рад на рачунару и компјутерски неписмена лица.

¹⁸ Школска спрема, писменост и компјутерска писменост, Попис, 2011; Републички завод за статистику, 2013.

¹⁹ Пол подразумева биолошке карактеристике жена и мушкараца, које су универзалне, видљиве, очигледне и углавном непроменљиве, а род подразумева скуп улога, обавеза и очекивања које одређено друштво додељује и намеће особама с обзиром на њихов пол. Они се могу мењати кроз време и разликују се од друштва до друштва. Извор РЗС, публикација „Жене и мушкарци у Републици Србији“, 2011.

²⁰ Извор: РСЗ „Под школском спремом подразумева се највиша завршена школа. Подаци се приказују само за становништво старо 15 и више година тј. старије од узраста за обавезно похађање школе.“

Графикон 14.

Од укупног броја становништва старијег од 15 година (1.426.710), у Београду је компјутерски писмено 48,05%, делимично 13,92%, а неписмено 38,02% становника, што су нешто веће вредности у односу на Србију у којој је преко половине становништва компјутерски неписмено (Попис, 2011. године). Међутим, од пописних резултата, компјутерска писменост становништва знатно је другачија имајући у виду да је 2022. године 93% домаћинстава поседовало интернет прикључак, а према Попису 2011. 51,6%. Такође, 93,7% домаћинстава поседовало је рачунар, за разлику од пописних података када је рачунар имало 61% становништва.²¹

Националност

У Београду не живи много припадника националних мањина и у погледу националне структуре, становништво Београда је веома хомогено. Према подацима Пописа 2011. године, 90,7% становништва Београда чине Срби, док је у Србији тај удео 83,3%. Ово се углавном доводи у везу са друштвено-политичким приликама последње деценије двадесетог века, када су интензивирани процеси миграција, пре свега националних мањина.

²¹ Извор: База података РСЗ

Приказ основних економских показатеља становништва Београда

Према резултатима Пописа 2011, подаци о економској активности прикупљени су за лица стара 15 и више година. Максимална старосна граница није дефинисана због чињенице да лица могу да буду економски активна и након изласка из тзв. радног контингента (15–64 године).²²

Табела 13.

Становништво према активности – попис 2011.	Укупно
Економски активни - свега	722.108
Обављају занимање	593.021
Незапослени	129.087
Економски неактивни - свега	937.332
Деца млађа од 15 година	232.730
Пензионери	392.906
Лица са приходима од имовине	3.640
Ученици/студенти (15 и више година)	141.959
Лица која обављају само кућне послове у свом домаћинству	86.568
Остала неактивна лица	79.529
Укупно	1.659.440

У табели из пописа 2011. године јасно се може уочити, пре свега, неповољан однос активног и неактивног становништва, које је у укупном броју становника било заступљено са 56,5%. Међу њима доминирају пензионери (42%), што указује да се кључни социјални проблеми ситуирају управо у популацији која се континуирано повећава. Овоме треба додати последњи званично објављен податак Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање да је у Београду било 391.253 пензионера са просечном пензијом од 40.167 РСД. Међу њима доминирају пензионери (41,6%), што указује да се кључни социјални проблеми ситуирају управо у популацији која чини већи део становништва општине. Према последњим подацима Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање на општини је било 3.775 пензионера са просечном пензијом од 27.761 РСД.²³ **Анкета о радној снази (АРС)**, као једини међународно упоредиви инструмент за праћење кретања на тржишту рада, којим се региструју демографске и социо-економске карактеристике становништва старијег од 15 година има за циљ оцењивање обима радне снаге, тј. три контингента становништва: запослени и незапослени и лица ван радне снаге, као и о њиховим социоекономским, образовним и другим карактеристикама.²⁴

²² Извор: РСЗ «Категорија економски активних лица („радна снага“) обухвата лица која обављају занимање и незапослена лица. Категорија економски неактивних лица обухвата лица која у недељи пре Пописа нису радила и нису тражила посао, и која нису била у могућности да почну да раде у року од две недеље уколико би им посао био понуђен (деца млађа од 15 година, пензионери, лица са приходима од имовине, ученици/студенти – стари 15 и више година, лица која обављају само кућне послове у свом домаћинству – домаћице и остала лица).»

²³ Извор: Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање, Статистички месечни билтен XI/2022. јануар 2023. године.

²⁴ Извор: РСЗ „Анкета о радној снази 2022“, Саопштење бр. 047/фебруар 2023. Од јануара 2021. године. Анкета се спроводи у складу са Уредбом Европског парламента и Савета, а РСЗ као члан европског статистичког система прилагођава се променама у европском законодавству.

Резултати последњег истраживања дати су у следећој табели.

Табела 14.

Основни контингенти радне снаге по старосним групама IV квартал 2022. године	Република Србија (у хиљадама)	Београдски регион (у хиљадама)
Становништво старо 15 и више година	5769.8	1425.9
Активно	3179.8	839.1
Запослено	2888.7	774.4
Незапослено	291.1	64.7
Ван радне снаге	2590.0	586.9
Стопа активности (%)	55.1	58.8
Стопа запослености	50.1	54.3
Стопа незапослености	9.2	7.7
Стопа становништва ван радне снаге	44.9	41.2
Младо становништво (15–24)	681.7	154.6
Активно	215.5	49.7
Запослено	163.2	37.8
Незапослено	52.3	11.9
Ван радне снаге	466.1	104.9
Стопа активности (%)	31.6	32.1
Стопа запослености	23.9	24.5
Стопа незапослености	24.3	23.9
Стопа становништва ван радне снаге	68.4	67.9
Становништво радног узраста (15–64)	4310.1	1083.5
Активно	3055.8	813.2
Запослено	2767.9	750.2
Незапослено	287.9	62.9
Ван радне снаге	1254.3	270.4
Стопа активности (%)	70.9	75.0
Стопа запослености	64.2	69.2
Стопа незапослености	9.4	7.7
Стопа становништва ван радне снаге	29.1	25.0

Демографска кретања и погоршање старосне структуре становништва упућују и на дугорочну тенденцију смањења радног контингента, што се може видети на следећем графикону.

Графикон15.

Кретање запослености Републички завод за статистику прати из два извора – Истраживања о регистрованој запослености и из Анкете о радној снази.²⁵

У следећим табелама дати су подаци из оба извора

²⁵ Методолошка објашњења РЗС „Истраживање о регистрованој запослености, базирано је на евиденцијама ЦРОСО (Централног регистра обавезног социјалног осигурања) и СПР (Статистичког пословног регистра), обезбеђује податке о регистрованој запослености. Анкета о радној снази (Анкета) се спроводи на годишњем узорку од око 65 000 домаћинстава, с циљем да обезбеди податке о тзв. анкетној запослености, обухватајући притом формалну и неформалну запосленост. Регистрована запосленост обухвата сва лица која у Централном регистру обавезног социјалног осигурања имају статус: (1) запослених у радном односу (на одређено или неодређено време); (2) запослених ван радног односа (на основу уговора о делу или уговора о обављању привремених и повремених послова); (3) запослених који обављају самосталне делатности; (4) оснивача привредних друштава или предузетничких радњи; (5) индивидуалних пољопривредника до 65 година старости. Анкетна запосленост, у складу са дефиницијом Евростата и Међународне организације рада, обухвата сва лица која су најмање један сат у посматраној седмици обављала плаћени посао (у новцу или натури) за послодавца, самостално или као помажући чланови домаћинства, као и лица која имају посао са кога су одсутна, а за који имају гаранцију повратка. Из контингента запослених искључена су лица која производе пољопривредну робу и услуге намењене личној потрошњи, тј. без пласмана производа на тржиште.“

Табела 15.²⁶

Регистровани запослени према општини рада годишњи индикатори	
Година	Београдски регион
2010	642.305
2011	626.950
2012	626.396
2013	627.282
2014	623.541
2015	670.296
2016	669.845
2017	691.555
2018	717.998
2019	742.122
2020	759.044
2021	785.183
2022	810.343

Табела 16.

Индикатор	Регистрована запосленост према полу и општини пребивалишта (НСТЈ) [број]					
	Период	2021/IV квартал			2022/IV квартал	
Пол	Укупно	Мушко	Женско	Укупно	Мушко	Женско
Београдска област	668.011	330.351	337.660	691.103	341.156	349.947
Барајево	8.770	4.765	4.005	8.974	4.841	4.134
Вождовац	67.998	32.721	35.277	70.501	33.770	36.731
Врачар	24.500	11.437	13.062	25.542	12.013	13.529
Гроцка	29.632	15.370	14.262	30.418	15.609	14.809
Звездара	67.841	32.112	35.729	70.968	33.579	37.389
Земун	67.435	33.445	33.990	70.391	34.773	35.618
Лазаревац	23.041	12.800	10.241	23.766	13.302	10.465
Младеновац	16.973	8.860	8.113	17.452	9.056	8.396
Нови Београд	88.382	42.579	45.804	91.292	44.116	47.176
Обреновац	26.261	14.375	11.885	26.799	14.549	12.250
Палилула	73.088	36.385	36.703	75.586	37.438	38.148
Раковица	43.644	21.296	22.348	44.511	21.603	22.908
Савски венац	16.146	7.839	8.307	16.797	8.231	8.566
Сопот	6.414	3.538	2.876	6.603	3.611	2.991
Стари град	20.860	9.842	11.018	21.858	10.393	11.465
Чукарица	70.490	34.324	36.166	72.467	35.258	37.209
Сурчин	16.536	8.664	7.872	17.177	9.015	8.161

²⁶ Извор: База података РСЗ

Табела 17.²⁷

Годишњи индикатори	2021		2022	
	Просечне нето зараде	Просечне бруто зараде	Просечне нето зараде	Просечне бруто зараде
Територија - НСТЈ				
Београдска област	82.132	112.913	94.808	130.252
Барајево	56.902	78.455	63.570	87.853
Вождовац	86.175	118.545	100.032	137.542
Врачар	109.127	148.735	127.745	173.893
Гроцка	57.350	79.168	65.214	90.074
Звездара	84.339	116.180	98.116	135.055
Земун	75.777	104.392	87.698	120.800
Лазаревац	76.856	107.068	80.854	112.512
Младеновац	55.554	76.637	62.631	86.534
Нови Београд	105.613	144.226	123.914	169.018
Обреновац	65.472	90.709	71.909	99.620
Палилула	73.999	102.038	85.002	117.248
Раковица	74.102	102.284	85.003	117.387
Савски венац	98.646	134.592	115.187	156.797
Сопот	54.653	75.470	61.551	85.071
Стари град	105.104	143.434	126.162	171.492
Чукарица	78.961	108.814	90.833	125.152
Сурчин	57.754	79.643	66.688	92.094

Табела 18.

Месечни индикатори	Просечне нето зараде [РСД]	
	2021/децембар	2022/децембар
Београдска област	94.775	109.098
Барајево	61.128	69.633
Вождовац	100.740	115.144
Врачар	129.257	149.372
Гроцка	63.917	73.109
Звездара	98.030	113.433
Земун	88.262	101.275
Лазаревац	81.672	84.014
Младеновац	61.233	68.157
Нови Београд	124.495	145.918
Обреновац	72.784	80.440
Палилула	84.995	97.656
Раковица	84.834	97.733
Савски венац	110.537	130.727
Сопот	59.832	67.709
Стари град	121.934	149.869
Чукарица	92.104	104.053

²⁷ Извор: База података РСЗ; Статистика зарада „Истраживање о зарадама заснива се на подацима из обрасца Пореске пријаве за порез по одбитку. Просечне зараде израчунавају се на основу износа обрачунатих зарада за извештајни месец и броја запослених који је изражен еквивалентом пуног радног времена (*full-time equivalent – FTE*)

Сурчин	66.702	78.440
--------	--------	--------

Према подацима Националне службе за запошљавање, у Београду је на крају 2022. године регистровано 50.726, што је за 14% мање у односу на исти период 2021. Међу незапосленима, жене чине 62,4%.

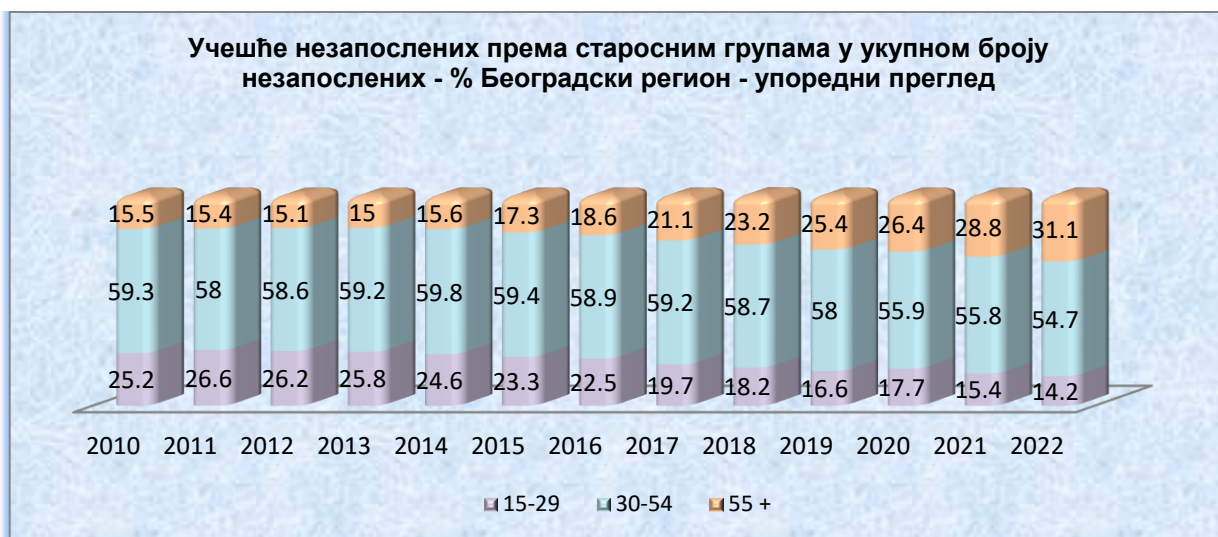
Следи приказ основних података о незапосленом становништву Града

Табела 19.²⁸

Незапослени по општинама – децембар 2022. године		
Општина	Укупно	Жене - %
Барајево	1.170	58
Вождовац	5.101	62.5
Врачар	1.509	60.1
Гроцка	1.935	60.1
Звездара	4.946	62.6
Земун	5.509	64.5
Лазаревац	1.877	74.3
Младеновац	2.541	52.5
Нови Београд	5.838	63.7
Обреновац	2.646	68.5
Палилула	5.646	63.1
Раковица	2.986	61.2
Савски венац	905	59.4
Сопот	738	55.0
Стари град	1.322	61.2
Чукарица	4.949	60.6
Сурчин	1.108	58.3
Београд (укупно)	50.726	62.4

Графикон 16.

²⁸ Национална служба за запошљавање; Месечни статистички билтен бр. 243/децембар 2022

Графикон 17.

Демографска кретања у правцу погоршања старосне структуре становништва упућују на наглашено смањивање радног контингента, као основног темељног структурног дела активног становништва, што упућује на претпоставку да се проблеми егзистенцијалне природе у већем обиму и интензитету структурирају код **генерација које носе терет укупне друштвене репродукције**. У том смислу, програм социјалне заштите треба да се базира на **селективном приступу** који подразумева пружање посебне друштвене подршке и помоћи **најугроженијим слојевима** великих друштвених група.

2. ДЕЛАТНОСТ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД

Решењем Скупштине града од 12. децембра 1991. године основан је Градски центар за социјални рад у Београду као јединствена установа за обављање социјалне и породично-правне заштите грађана Београда. У састав Градског центра су укључени сви општински центри за социјални рад (16), Саветовалиште за брак и породицу (формирано 1985. године) и Завод за проучавање социјалних проблема који је од оснивања (1958) имао статус развојно-истраживачке институције у систему социјалне заштите Београда.

Интеграцијом наведених установа настао је садашњи организациони модел Градског центра за социјални рад који обухвата:

- 17 општинских одељења у којима се одлучује о остваривању права и коришћењу услуга корисника утврђених законом и подзаконским актима и обављају други послови у области социјалне заштите.
- Одељење за Послове планирања и развоја којим се остварује функција праћења и проучавања социјалних проблема и унапређивања делатности Центра;
- Одељење за саветодавно-превентивни рад - Саветовалиште за брак и породицу;
- Одсек за опште послове;
- Одсек за финансијско-рачуноводствене послове;
- Јединица за интерну ревизију.

Према Закону о социјалној заштити, Центар за социјални рад је установа социјалне заштите у којој се остварују права, примењују мере, обезбеђује пружање услуга и обављају други послови у области социјалне заштите. Делатност Градског центра је социјална заштита, послови социјалног рада и породично-правна заштита. Обављање делатности центра за социјални рад регулисано је Законом о социјалној заштити, Породичним законом, Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица, Кривичним закоником, Законом о посредовању - медијацији, Законом о прекршајима, Законом о финансијској подршци породици са децом, Законом о општем управном поступку, и подзаконским актима: Одлуком о правима и услугама у социјалној заштити и Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад. Од 2022. године центри за социјални рад су у обавези да примењују и Закон о социјалној карти као и Закон о правима корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити.

Центар за социјални рад има посебну одговорност у покретању иницијатива на локалном подручју за које је надлежан у складу са усвојеним локалним, стратешким плановима развоја социјалне заштите. Закон о социјалној заштити из априла 2011. доноси нови приступ у социјалној заштити заснован на јасно формулисаним циљевима (Чл. 3):

- достићи, односно одржавати минималну материјалну сигурност и независност појединца и породице у задовољавању основних потреба,
- обезбедити доступност услуга и остваривање права у социјалној заштити,

- створити једнаке могућности за самостални живот и подстицати социјалну укљученост,
- очувати и унапредити породичне односе као и унапредити породичну родну и међугенерациску солидарност,
- предупредити злостављање, занемаривање и експлоатацију, односно отклањати њихове последице.

Закон формулише и општа начела социјалне заштите која гарантују корисницима поштовање интегритета и достојанства, забрану дискриминације, доступност и индивидуализацију услуге у складу са најбољим интересом корисника и најмање рестриктивним окружењем.

Гарантује ефикасност, благовременост, целовитост социјалне заштите, унапређење квалитета и јавност рада установа социјалне заштите и пружалаца услуга.

Закон успоставља систем базиран на плуралитету пружалаца услуга (равноправан третман пружалаца у јавном, приватном и цивилном сектору) и настоји да унапреди квалитет услуга континуираном обуком, лиценцирањем стручних радника и пружалаца услуга, као и надзором над стручним радом.

На основу јавних овлашћења, Центар за социјални рад, у складу са Законом о социјалној заштити:

- процењује потребе и снаге корисника и ризике по њега и планира пружање услуга социјалне заштите;
- спроводи поступке и одлучује о правима на материјална давања и о коришћењу услуга социјалне заштите;
- предузима прописане мере, покреће и учествује у судским и другим поступцима;
- води прописане евиденције и стара се о чувању документације корисника.

Послови који се односе на права, односно услуге социјалне заштите о чијем се обезбеђивању стара Република Србија обављају се као поверени, а организацију рада, нормативе и стандарде прописује министар надлежан за социјалну заштиту. У вршењу јавних овлашћења у складу са Законом о социјалној заштити Центар за социјални рад одлучује о:

- остваривању права на новчану социјалну помоћ;
- остваривању права на увећану новчану социјалну помоћ;
- остваривању права на додатак за помоћ и негу другог лица;
- остваривању права на увећани додатак за помоћ и негу другог лица;
- остваривању права на посебну новчану накнаду за родитеља који није у радном односу, а који је 15 година непосредно бринуо о детету које је корисник права на увећани додатак за помоћ и негу другог лица;

Послове који се односе на права, односно услуге социјалне заштите о чијем се обезбеђивању стара јединица локалне самоуправе, Центар обавља у складу са прописом који доноси надлежни орган јединице локалне самоуправе.

Одлуком о правима и услугама социјалне заштите²⁹ уређена су права и услуге социјалне заштите које обезбеђује град Београд у складу са законом.

Права из социјалне заштите могу да остваре држављани Републике Србије који имају пребивалиште на територији града и лица расељена са Косова и Метохије, која имају боравиште на територији града Београда, као и страни држављани са сталним настањем на територији града Београда.

Услуге утврђене овом Одлуком су активности пружања подршке и помоћи појединцу и породици ради побољшања односно очувања квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика неповољних животних околности, као и стварање могућности да самостално живи у друштву.

Према Одлуци, услуге социјалне заштите су:

1. дневне услуге: помоћ у кући, дневни боравак, лични пратилац детета,
2. услуге подршке за самостални живот: персонална асистенција, становање уз подршку, привремено становање, социјално становање у заштићеним условима,
3. саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге,
4. услуге смештаја; прихватилиште за одрасла и стара лица, за децу и младе, за труднице и жене са децом од којих је једно млађе од 3 године, привремени смештај за жене жртве насиља у породици, предах смештај.

Материјална подршка остварује се као:

1. једнократна помоћ,
2. повремена једнократна новчана помоћ,
3. интервентна једнократна новчана помоћ,
4. стална новчана помоћ,
5. средства за личне потребе,
6. бесплатни оброк,
7. стипендија.

Породичним законом је делегарано органу старатељства, односно центру за социјални рад да врши послове заштите породице, помоћи породици и старатељства.

Најважнији институти породично-правне заштите су старатељство, усвојење, породични смештај и комплексан институт надзора над вршењем родитељског права, као и разне врсте помоћи породици с циљем очувања породичне равнотеже и породичних функција.

Породични закон је дефинисао и посебно важну улогу органа старатељства на јасно формулисаним циљевима међу којима је и предупредити злостављање, занемаривање или експлоатацију односно отклонити њихове последице.

Наведеним законом је дефинисана улога центра за социјални рад у остваривању заштите права детета: да зна своје порекло, на живот са родитељима, на личне односе са родитељем, сродницима и другим блиским лицима, на обезбеђење најбољих могућих животних и здравствених услова за правилан и потпун развој, на образовање и на слободно изражавање свог мишљења.

²⁹ ("Сл. лист града Београда", бр. 55/2011 и 109/2022)

У складу са Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица, Центар учествује у сваком поступку који се води према малолетним учиниоцима кривичних дела.

У ситуацији када према малолетнику није вођен кривични поступак, Центар може по потреби предузети низ активности из своје надлежности, применити мере из области и надлежности породично-правне и социјалне заштите (покренути поступак за смештај, донети решење о корективном надзору над вршењем родитељског права).

Центар за социјални рад развија и иницира превентивне и друге програме који доприносе задовољењу индивидуалних и заједничких потреба грађана у области социјалне заштите на територији локалне самоуправе за коју је основан у сарадњи са организацијама јавног или цивилног сектора. Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада центара за социјални рад уређена је делатност центра за социјални рад у вршењу јавних овлашћења и то: организација центра, нормативи и стандарди стручног рада, садржај и начин вођења евиденције о корисницима и документација о стручном раду.

3. ГРАДСКИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД КАО ПРУЖАЛАЦ УСЛУГА

У Градском центру за социјални рад у Београду на дан 31.12.2021. године било је запослено 508 радника на неодређено и 70 на одређено време.³⁰ Према процени броја становника средином 2021. године Београд је имао **1.688.667** становника, тако да је у извештајној години однос запослених стручних радника на неодређено време и броја становника Града у сразмери 1:4.479. Однос броја корисника евидентираних у посматраном периоду и запослених стручних радника веома је неповољан и то је вишегодишњи тренд, што се може видети на графикаону 19.³¹

Графикон 18.

Графикон 19.

³⁰ На неплаћеном одсуству било је 11, на породилјском 14 радника и 1 радник био је на одсуству ради посебне неге детета

³¹ Извор: Републички завод за социјалну заштиту, ДевИнфо, ГЦСР – стрични радници запослени на неодређено време

Из буџета Републике Србије финансира се 405, а из буџета локалне самоуправе 103 укупно запослена радника на неодређено време.

Локална самоуправа, као оснивач Градског центра за социјални рад у Београду све значајније учествује у обезбеђивању одговарајућих радних места. То су запослени у Одељењу за саветодавно-превентивни рад/Саветовалиште за брак и породицу, део стручних радника у Одељењу за послове планирања и развоја, а преостали и највећи део запослених које финансира град Београд је распоређен по општинским одељењима.

С обзиром на обавезе које центар за социјални рад добија у спровођењу Закона о социјалној заштити, може се очекивати и даљи пораст учешћа локалне самоуправе у финансирању радних места на којима ће се запошљавати стручни радници центра за социјални рад.

Табела 20.

Структура запослених радника на неодређено време у ЦСР на пословима јавних овлашћења на дан 31.12. 2022. према врсти послова и извору финансирања						
Извор финансирања	Руководећи	Стручни радници	Стручни сарадници	Административно Финансијски	Техничк о особље	Укупн о
Буџет Републике Србије	19	292	4	56	34	405
Буџет локалне самоуправе	4	85	13	1	0	103
Укупно	23	377	17	57	34	508

Табела 21.

Структура запослених радника на неодређено време на пословима јавних овлашћења у ЦСР на дан 31.12. 2022. године према старости, полу и врсти послова											
Старост	Руководећ и		Стручни радници		Стручни сарадници		Административн о Финансијски		Техничко особље		Укупно
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	
До 29	0	0	7	17	0	1	1	2	1	0	29
30 – 39	1	3	6	86	0	0	2	9	3	1	111
40 – 49	1		10	93	4	3	2	13	3	2	137
50 – 59	1	8	9	89	3	2	2	21	6	11	152
60 - 64	0	3	12	48	0	4	0	4	3	4	78
65+	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Укупно	3	20	44	333	7	10	7	50	16	18	508

Нешто мање од трећине радника чине запослени старости од 50-59 година, следе запослени старости 40-49 (27%) и 30-39 година (22%).

Према врсти послова стручни радници чине 74,2% запослених на неодређено време и већина међу њима (88,3%) су жене, што социјалну заштиту чини традиционално женским подручјем рада. Стручни послови у социјалној заштити групишу се према функцијама и природи радних процеса и исходима који настају у пружању услуга социјалне заштите.

Табела 22.

Структура запослених стручних радника на неодређено време на дан 31.12. 2022. године према стручном профилу и врсти послова					
Стручни профил радника	Врста послова				Укупно
	Водитељ случаја	Супервизор	Водитељ случаја и супервизор	Други стручни радници	
Социјални радник	142	18	0	23	183
Психолог	40	10	0	7	57
Педагог	22	4	0	7	33
Специјални педагог	28	3	0	2	33
Андрагог	0	0	0	0	0
Социолог	0	0	0	6	6
Правник	0	0	0	65	65
Друго	0	0	0	0	0
Укупно	232	35	0	110	377

Водитељи случаја чине више од половине (61,5%) стручних радника, а послове супервизије обавља 9,3% укупно запослених на пословима социјалног рада. Према

стручном профилу, већина су социјални радници (48,5%), правници 17,2% и психолози 15,1%.

Од посебне важности за целокупну делатност ГЦСР јесте континуирана едукација и стицање знања запослених.

3.1. Простор и опрема/услови рада у 2022.

Законом о социјалној заштити предвиђено је поштовање минимума стандарда услуга социјалне заштите. Они се састоје од два дела: структурних и функционалних. Структурни стандарди се, између осталог, односе на простор и просторне услове за рад. Питање је да ли величина радног и других службених простора у центрима одговара потребама и намени. Просторни услови се третирају и у оквирима грађевинских и безбедносних стандарда. Градски центар за социјални рад у Београду за обављање своје делатности користи пословне просторије на територији 17 београдских општина.

Величина пословног простора Градског центра за социјални рад у Београду делимично одговара стандардима о условима рада центра, јер укупна површина пословног простора износи 8.403 м² са укупно 377 канцеларије које, изузев одељења Чукарица, Младеновац и Обреновац нису наменски предвиђене за делатност центра за социјални рад.

Опрема Градског центра за социјални рад, добрим делом, не и у потпуности, одговара захтевима редовне делатности. У току 2022. године општинска одељења располажу са 631 персоналних рачунара, 367 штампача, 69 скенера и 21 фотокопир апарата.

Део опреме и персоналних рачунара налази се у Општој служби, Одељењу за послове планирања и развоја, Саветовалишту за брак и породицу и у Одсеку за финансијско-рачуноводствене послове. У 2023. године се очекује испорука додатне техничке опреме, а која ће заменити дотрајалу опрему и значајно допринети ефикаснијем обављању делатности Градског центра, нарочито због примене новог програма за рад чија је имплементација у току.

У 2022. години ГЦСР је располагао возним парком од 18 аутомобила. Возни парк опремом и квалитетом успева да испуни захтеве редовних делатности поготово ако се има у виду потреба за безбедношћу као и обавеза, значај и учесталост теренског рада и обилазака породица корисника услуга. Ипак, просечна старост возила је већа и треба и убудуће планирати инвестиције у овај део опреме, јер је врло битан за функционисање, узимајући у обзир територију коју покрива активност центра. Последњих година предузети су знатни напори на побољшању услова рада, али још увек не у потребном обиму и планираним темпом. Због стања објеката (монтажни и привременог карактера - у одељењу Земун, Сопот, Барајево) са великим тешкоћама спроводе се мере, стандарди и процедуре (противпожарне заштите, обезбеђује грејање и одржавање простора).

Приступачност објеката и доступност услуга у ГЦСР

Према стандардима делатности социјалне заштите пружање услуга корисницима организује на начин да се обезбеде услови за просторну, географску и економску доступност. Такође је битно уважавање физичких, културолошких и других врста различитости корисника. Поред тога, центар за социјални рад као установа социјалне заштите треба да обезбеђује и слободан приступ информацијама о свом раду (у мери у којој неће угрожавати приватност својих корисника) у оквиру начела доступности социјалне заштите.

Приступачност објеката ГЦСР особама са инвалидитетом

У погледу приступачности центара за социјални рад особама са инвалидитетом, већина има рампе, рукохвате и приступачно приземље, а на сајту ГЦСР особама са оштећењем вида омогућене су све потребне информације. Физичка доступност је од изузетне важности за већи број потенцијалних корисника. Стога су ови индикатори физичке приступачности самих објеката центра за социјални рад истовремено показатељи бриге локалне заједнице о виталним интересима најугроженијих корисника. Ово се посебно односи на људе који имају потешкоће у кретању.

3.2. Усавршавање и обука запослених у ГЦСР

Обука и стручно усавршавање запослених (волонтера и новозапослених) је законом јасно дефинисано, као и обавеза стручног радника и стручног сарадника да се стручно усавршава. Континуирана едукација сходно новим стандардима и акредитовање нових програма и услуга је у складу са потребом сталног унапређења стручног рада и јачања професионалних капацитета запослених.

У циљу ефикасне примене Правилника о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад и успостављању нове методологије рада, стручни радници у Градском центру за социјални рад се усавршавају у складу са позицијом на којој раде.

Градски центар за социјални рад поседује годишњи план обука и усавршавања стручних радника, а Одељење за послове планирања и развоја је формирало базу података о њиховом броју.

У следећој табели је приказан укупан број стручних радника који су похађали програме стручног усавршавања у извештајном периоду.

Табела 23.

Број стручних радника који су похађали програме стручног усавршавања у извештајном периоду	
Врста програма обуке или стручног усавршавања	Број радника
Програми обуке који су акредитовани у систему социјалне заштите	235
Програми обуке који нису акредитовани у систему социјалне заштите	80
Семинари, саветовања, конференције и друго	192
Неки други програми или усавршавања (академско усавршавање – специјализација, мастер и сл.)	7

У погледу садржаја обука покриване су теме које су актуелне у социјалној заштити из области у којима је дошло до значајних промена, а препознате су као начин личног усавршавања и праћења савремених токова у социјалној заштити. Неповољна епидемиолошка ситуација и проблем пандемије имали су за последицу значајно мањи број обука запослених у односу на претходни период.

Одговорност запослених у односу на кориснике

Положај корисника у току заштите, односно у процесу остваривања права и пружања услуга се мења од скоро сасвим пасивног, у време започетих реформи, у активан положај. То је положај у коме се кориснику пружа могућност избора услуге, а од корисника се истовремено захтева да преузме значајан део одговорности и да подели одговорност са центром за социјални рад и другим актерима заштите за постизање успеха у примени свих видова заштите. Законом је утврђено да све запослене (као и друге сараднике и актере) обавезује укупно 10 начела поштовања интегритета и достојанства корисника и да сваки располаже са 6 врста права корисника (право на информације, право на учешће у доношењу одлука, право на слободан избор услуга, право на поверљивост података, право на приватност и право на притужбу). Корисник који није задовољан квалитетом пружене услуге, поступком или понашањем радника запослених као пружаоца услуга може поднети притужбу надлежном органу (члан 39. Закона)³².

Сврха рада по приговорима је вид осигурања заштите најбољег интереса појединачног корисника услуга центра за социјални рад. Деликатност и тежина животног проблема корисника са којима се суочава социјална заштита намећу неопходност позитивно конотиране контроле квалитета услуге и стручног рада. Сама институција приговора је знак отворености и сензибилности социјалне заштите.

³²Право на притужбу, члан 39. Закона о социјалној заштити, 2011.

Организација рада у ГЦСР

Према Правилнику о организацији центара за социјални рад, његово унутрашње уређење треба да омогући сагледавање и доследно управљање обимом посла, успостављање целовитог система одговорности, примерено управљање људским потенцијалима и адекватно сагледавање и вредновање уложеног стручног и другог рада сваког појединца.

Унутрашње организационе јединице образују се уколико је на стручним пословима у центру за социјални рад ангажовано најмање десет запослених са одговарајућом стручном спремом. Међутим, службе за заштиту одређених групација корисника - деце и младих или одраслих и старијих могу се образовати и уколико центар за социјални рад има најмање шест запослених стручних радника, по три у свакој служби, с тим да по један обавља и посао руководиоца службе.

Како Градски центар за социјални рад у свом саставу има 17 општинских одељења у чијој је надлежности реализација непосредне заштите корисника у односу на величину одељења организоване су:

- служба за заштиту деце и младих,
- служба за заштиту одраслих и старих,
- служба за правне послове, у оквиру које се налазе пријемна канцеларија и канцеларија за материјална давања.

Највећи број посебно организованих служби у одељењима Градског центра су службе за заштиту деце и младих, што је разумљиво имајући у виду велику рањивост деце у групама деце и младих који су на евиденцији у социјалној заштити. Служба за управно-правне послове оснива се када центар за социјални рад има најмање три радника на овим пословима, на пр. два правника и једног административног радника.

3.3. Градски центар за социјални рад и медији

Током 2022. године ГЦСР у Београду је забележио укупно 123 објаве у електронским и писаним медијима. Највише објава забележено је у децембру - 21, а најмање у априлу у јулу – по пет, што се може видети у следећој табели.

Табела 24.

ПИСАНИ МЕДИЈИ	Број објава	РТВ	Број објав а	ИНТЕРНЕТ ПОРТАЛИ	Број објава	АГЕНЦИЈЕ /ОСТАЛО	Број објава
Блиц	7	РТС	13	Телеграф	11	Тањуг	5
Политика	6	TV Euronews	6	Беоинфо	9	Балканска истраживачка мрежа	1
Курир	6	Пинк	4	Нова.рс	5	Сићве ТВ	1
Вечерње новости	5	К1	4	Н1.рс	5	Образовни нформатор	1
Ало	5	Прва	3	Еспресо	3	ГО Младеновац	1
Информер 2	2	Радио Београд 1	2	24 седам	3	НВО Астра	1
Српски телеграф	1	Инсајдер	3	Објектив	2	Youth newsroom	1
Политиколог	1	Студио Б	1	ББЦ на српском	1		
Данас	1	Рад. Слободна Европа	2				
		Маг	1				
УКУПНО	34		39		39		11

Највећи број објава (83) представља писане одговоре и званична саопштења ГЦСР-а, на разна питања која су у овом периоду окупирала јавност (телевизијске објаве одређеном броју случајева биле су писана саопштења ГЦСР), а гостовања и изјаве директора (25) и стручних радника Градског центра (15) чине мањи део од укупно 123 објаве (у појединим објавама била су два саговорника из ГЦСР).

На сајту Градског центра за социјални рад у Београду www.gcsrbg.org објављено је укупно 26 текстова, а објављен је и 34. и 35. број магазина „Живот заједно“ који се шаље електронским путем и може се бесплатно преузети на интернет страници ГЦСР-а.

Медији су објављивали и обрађивали теме везане за расветљавање конкретних случајева делатност, статистичке податке за различита права и услуге из области рада ГЦСР, затим за процедуру, начин и услове рада у ГЦСР. Међу овим објавама, у највећем броју, се налазе одговори које је ГЦСР слао медијима, а који су нам се обраћали због расветљавања конкретних случајева. Најчешће се радило о појединачним случајевима: начин живота (смрти) бескућника и људи који живе бизарним начином живота, старатељство над децом и развод, инцидентним или трагичним случајевима, судбинама људи. Остале теме које су у протеклом периоду биле у фокусу интересовања медија су: напуштена и деца без родитељског старања, деца улице, информације о правима и услугама, смештај, насиље, усвојење, деманти и захтев за уклањање садржаја из

медијског простора.

У овом периоду медијска активност Градског центра одвијала се искључиво уз сагласност директора и уз писану сагласност Министарства за рад запошљавање, борачка и социјална питања за теме из области које су у надлежности овог министарства (у складу са Инструкцијом о поступању у вези са реализовањем медијских активности Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања од 19. фебруара 2020. године), а од октобра месеца и уз сагласност Министарства за бригу о породици и демографију. С тим у вези, у 2022. години Министарство за рад запошљавање, борачка и социјална питања није дало сагласност или доставило одговор на два медијска захтева за које је Градски центар послао предлог одговора на сагласност. На основу спроведеног мониторинга у извештајној години може се закључити да постоји потреба за повећањем броја афирмативних текстова и прилога у којима се промовишу права и услуге из области социјалне и породично правне заштите.

4. КОРИСНИЦИ УСЛУГА ГРАДСКОГ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД

4.1. Укупан број корисника

Право на социјалну заштиту имају појединци и породице којима је неопходна друштвена помоћ и подршка у савладавању социјалних и животних тешкоћа, а законом утврђена права и услуге социјалне заштите остварују преко Центра за социјални рад.³³

На евиденцији Градског центра за социјални рад у Београду у току 2022. године било је **113.978** корисника социјалне и породично-правне заштите, што чини 6,7% укупне популације града Београда.³⁴

Табела 25.

Година	Број корисника	Ланчани индекс
2006	68.340	-
2007	70.431	103.06
2008	73.927	104.96
2009	77.414	104.72
2010	82.833	107.00
2011	85.124	102.76
2012	91.139	107.07
2013	98.384	107.95
2014	92.356	93.87
2015	94.362	102.17
2016	101.213	107.26
2017	107.806	106.51
2018	113.434	105.22
2019	114.215	100.69
2020	114.734	100.45
2021	115.720	100.86
2022	113.978	98.49

Упоредни преглед броја корисника карактерише континуирани раст, с изузетком прве године посматраног периода (2006.), што је директна последица друштвено-економских реформи и уласка у процес транзиције. У извештајној години је забележен незнатно смањење броја корисника, али можемо претпоставити да то није реалан одраз који би указивао на мање изражене потребе социјално угрожених грађана, већ је резултат рестриктивнијих законских одредби у остваривању одређених права.

³³ Закон о социјалној заштити ("Сл. гласник РС", бр. 24/2011)

³⁴ Процент корисника односи се на укупан број становника према процени средином 2021. године.

Кретање укупног броја корисника – Одељења ГЦСР

Табела 26.

Одељење ГЦСР	Број корисника		Индекс 2022/2021	Процена становништва средином 2021.	Удео корисника социјалне заштите 2022. године у укупној популацији %
	2021	2022			
Барајево	1.152	1.235	107.20	26.608	4.6
Вождовац	10.779	10.677	99.05	169.695	6.3
Врачар	4.651	4.656	100.11	57.563	8.1
Гроцка	4.450	5.331	119.80	87.037	6.1
Звездара	9.197	9.233	100.39	171.278	5.4
Земун	9.138	9.094	99.52	177.263	5.1
Лазаревац	4.290	4.636	108.06	55.477	8.4
Младеновац	4.472	4.492	100.45	50.845	8.8
Нови Београд	13.102	12.810	97.77	209.941	6.1
Обреновац	5.461	5.649	103.44	71.460	7.9
Палилула	13.354	13.481	100.95	185.270	7.3
Раковица	6.566	6.043	92.03	106.186	5.7
Савски венац	1.658	1.646	99.28	34.749	4.7
Сопот	3.137	3.469	110.58	19.572	17.7
Стари Град	2.491	2.418	97.07	43.449	5.6
Сурчин	4.668	4.032	86.37	47.218	8.5
Чукарица	17.154	15.076	87.89	175.056	8.6
УКУПНО	115.720	113.978	98.49	1.688.667	6.8

Током извештајног периода укупан број корисника ГЦСР незнатно је смањен (1,5%), а повећање је забележено, пре свега, у приградским општинама, које одликује низак подстицај регионалног развоја. Такође, по себи се разуме да велике разлике у концентрацији становништва по појединим подручјима повлаче и значајне разлике у територијалном размештају корисника социјалне заштите. Подаци о уделу корисника социјалне и породично-правне заштите у укупном становништву показују да се потребе за интервенцијом центра испољавају у различитом обиму по појединим подручјима, тако да највећи релативни удео имају приградске општине Сопот, Сурчин и Младеновац, као и градске Чукарица и Врачар.³⁵

³⁵ Учешће и расподела корисника социјалне заштите у појединим општинама Београда последица је и њихове развијености, основних економских и показатеља регионалног развоја. Примера ради, општина Сопот, поред изузетно неповољних демографских индикатора, спада у најнеразвијеније, на рангу

Према нормама које уређују начин евиденције у области социјалне и породично-правне заштите, узраст је један од основних критеријума за разврставање корисника. На бази тог класификационог принципа диференцирају се четири основне групације: деца, млади, одрасли и старији корисници.

Табела 27.

Укупан број корисника у регистру ЦСР на активној евиденцији у току 2022. године према старости и полу						
Корисници по узрасту	Број корисника на активној евиденцији у току извештајног периода		Укупно	Број корисника на активној евиденцији 31.12.2022.		Укупно
	М	Ж		М	Ж	
Деца (0-17)	17.972	15.080	33.052	12.774	10.356	23.130
Млади (18-25)	4.487	4.346	8.833	3.164	3.062	6.226
Одрасли (26-64)	22.377	25.604	47.981	15.037	16.867	31.904
Старији (65 +)	9.020	15.092	24.112	6.068	10.526	1.6594
Укупно	53.856	6.0122	113.978	37.043	40.811	77.854

У погледу старосне структуре корисника, као и претходних година, најзаступљенија су одрасла лица која чине 42,1% евидентираних; следе малолетни (29%) и старији корисници који су заступљени са 21,1%, док су у укупном броју корисника најмање заступљени млади са 7,7%.

Као што се може видети на следећем графикону, кретање укупног броја корисника у посматраном периоду показује њихово континуирано и релативно уједначено повећање, са изузетком 2005. и 2006. године када је забележен пад њиховог броја.³⁶

Београдске области са највећом стопом сиромаштва и са најнижим подстицајем регионалног развоја. Више података: ДевИнфо и Агенција за привредне регистре (АПР).

³⁶ Од почетка посматраног периода, број корисника био је у сталном порасту; у поређењу са 90-тим, 2001. године, забележен је раст од чак 23,7%, а 2005. и 2006. долази до њиховог пада за око 5%.

Графикон 20.

Табела 28.

Старосне групе корисника		2021.	2022.	Индекс 2022/2021
Деца	(0-17)	33.215	33.052	99.51
Млади	(18-25)	9.122	8.833	96.83
Одрасли	(26-64)	49.580	47.981	96.77
Старији	(65 и више)	23.803	24.112	101.30
Укупно		115.720	113.978	98.49

Кретање броја корисника (флукуација корисника) у извештајном периоду

Табела 29.

Кретање броја корисника у ЦСР у току 2022. године					
	Пренети	Новоевидентирани	Реактивирани	Укупно	Стављени у пасиву
Деца (0-17)	24.168	6.990	1.894	3.3052	9.740
Млади (18-25)	6.813	1.109	911	8.833	2.690
Одрасли (26-64)	34.669	8.014	5.298	47.981	16.176
Старији (65 и више)	17.368	4.436	2.308	24.112	7.573
Укупно	83.018	20.549	10.411	113.978	36.179

У складу са бројчаном заступљеношћу појединих старосних група у укупном броју корисника, очекиван је и број новоевидентираних, тако да је међу њима највећи број одраслих и деце. Током године из система социјалне заштите (стављени у пасиву) изашло је нешто мање од трећине корисника (31,7%) а више од три четвртине корисника наставило је да користи услуге и права из области социјалне заштите, док се 9,1% корисника вратило у систем. Сваки појединац и породица којима је неопходна друштвена помоћ ради савладавања социјалних и животних тешкоћа има право на социјалну заштиту, односно може, ако у складу са законом испуњава услове, бити корисник социјалне заштите и центра за социјални рад. Права на социјалну заштиту се обезбеђују пружањем услуга социјалне заштите и материјалном подршком. Услуге су активности социјалне заштите којима се пружа подршка и помоћ појединцу и породици ради побољшања (очувања) квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика од неповољних животних околности, а материјалном подршком се обезбеђује егзистенцијални минимум и подршка за социјално укључивање корисника. Корисници социјалне заштите су по правилу држављани Србије, али могу бити страни држављани, као и лица без држављанства. Старатељи, хранитељи и усвојитељи као и неке друге особе које у својству клијената такође користе одређене услуге центра за социјални рад, иако користе услуге нису и непосредно корисници социјалне заштите већ услуге центра користе да би, учествовали или сарађивали у остваривању заштите.

4.2. Старосне групе корисника према оствареним правима, примењеним мерама и пруженим услугама у Градском центру за социјални рад

4.2.1. Деца

Законом о социјалној заштити (чл.41) прописано је да дете може бити корисник центра за социјални рад када му је услед породичних или неких других животних околности угрожено здравље, безбедност и развој, односно ако је извесно да без подршке социјалне заштите не може да достигне оптимални ниво развоја.³⁷

Табела 30.

Број деце на активној евиденцији ЦСР у току године и на дан 31.12. 2022. према узрасту и полу						
Узрасне групе	Укупан број деце у току године		Укупно	Број деце на дан 31.12. 2022.		Укупно
	М	Ж		М	Ж	
0 - 2	1.176	952	2.128	859	647	1.506
3 - 5	2.078	1.781	3.859	1.420	1.169	2.589
6 - 14	9.467	8.129	17.596	6.885	5.713	12.598
15-17	5.251	4.218	9.469	3.610	2.827	6.437
Укупно	17.972	15.080	33.052	12.774	10.356	23.130

³⁷ „Службени гласник РС, бр. 24/2011; у овој групи корисника према Закону налазе се деца до навршених 17 година, 11 месеци и 31 дан.

У односу на претходну годину, у Градском центру за социјални рад, евидентиран је незнатно мањи број малолетних корисника и, као и претходних година, најбројнију групу међу њима чине деца узраста од 6 до 14 година (53,2%).

Посматрано по појединим корисничким групама (Таб. бр. 31) најбројнија су деца чији се родитељи споре око вршења родитељског права (30,3%) и социо-материјално угрожена деца (20,7%), што је приближно слично као и претходне године. Због високог ризика у ком се налазе деца из породица са поремећеним породичним односима, Центар за социјални рад (у својству органа старатељства) пружа стручну помоћ у разрешавању зачетих сукоба и примењује мере породично-правне заштите личности, права и интереса малолетника угрожених процесима дезинтеграције породице и престанком брачне или ванбрачне заједнице родитеља.

Начелно добро постављен организациони и стручни приступ у заштити материјално угрожене деце, који не подразумева само интервенције у виду материјалних давања, будући да се ради о деци која често потичу из дисфункционалних породица, неретко је рутински, посебно у домену надзора над вршењем родитељског права.

Табела 31.

Број деце у ЦСР према корисничким групама/поступцима и узрасту у току 2022. године					
Корисничке групе	Узраст				Укупно
	0-2	3-5	6-14	15-17	
Деца под старатељством (сва деца под старатељством: и у породици и на смештају)	168	250	1167	875	2.460
Деца жртве насиља и занемаривања	378	639	2.532	1.146	4.695
Деца са неадекватним родитељским старањем	61	122	467	359	1.009
Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом	0	0	570	2.265	2.835
Деца чији се родитељи споре око начина вршења родитељског права	815	1.718	5.800	1.680	10.013
Деца чије су породице корисници НСП и других видова материјалних давања	173	375	4.118	2.175	6.841
Деца ОСИ	148	512	1.869	686	3.215
Деца у поступцима одређивања личног имена	57	23	0	0	80
Деца у поступцима располагања имовином	39	67	247	149	502
Деца у поступцима: сагласност за малолетнички брак	0	0	0	3	3
Деца жртве трговине људима	0	2	4	5	11
Деца страни држављани без пратње	2	0	32	98	132
Деца која живе и раде на улици (деца улице)	0	0	9	11	20
Деца повратници/из реадмисије	5	7	14	9	35
Остала деца	506	696	1.595	802	3.599
Укупно	2.352	4.411	18.424	10.263	35.450

У извештајном периоду у односу на претходну годину евидентирано је 15,7% мање деце чије су породице корисници новчане социјалне помоћи и других видова материјалних

давања; незнатно мањи број деце са проблемима у понашању; за 5,4% је мање занемарене и злостављане деце, што можемо тумачити као последицу веће осетљивости појединих институција у чијој је делатности рад са децом, као и низом потписаних протокола о сарадњи институција у заштити од насиља над децом, односно породичног насиља.

Ризику од занемаривања или насиља у породици посебно су изложена деца која живе и одрастају у социо-материјално угроженим породицама, породицама чији се родитељи споре око вршења родитељског права, као и деца са проблемом у понашању.

Основне мере за заштиту детета које спроводи центар су мере усмерене на јачање позитивних породичних снага, а спроводе се кроз институт породично-правне заштите, надзор над вршењем родитељског права чија је примена неопходна у ситуацијама када родитељи неадекватно обављају родитељске дужности, што има за последицу угрожавање развоја и интереса детета.

Према Породичном закону орган старатељства има могућност да реагује применом две врсте мера надзора над вршењем родитељског права: **превентивног и корективног надзора**.

Превентивним надзором над вршењем родитељског права се реализује доношење одлука којима се омогућава родитељима да врше родитељско право (одређивање личног имена, промена личног имена, располагање имовином малолетног штићеника). Током 2022. године донета су 82 решења о мерама превентивног надзора за 98 деце према чијим родитељима је донета ова мера. Корективним надзором се родитељ упозорава на недостатке у вршењу родитељског права.

Табела 32.

Број решења о мерама корективног надзора над вршењем родитељског права и број деце према чијим родитељима су предузете мере у току 2022. године		
Врста мере корективног надзора	Број решења	Број деце
Упозорење родитељима о недостацима у вршењу родитељских права	22	36
Упућивање родитеља на разговор у породично саветовалиште или у установу специјализовану за посредовање у породичним односима	5	6
Захтев родитељима да положи рачун о управљању имовином детета	2	2
Укупно	29	44

Угроженост детета у мери која је процењена као „довољна“ да изазове интервенцију органа старатељства може бити последица тешкоћа у родитељском функционисању. Ове тешкоће се могу манифестовати у неадекватном или неуспешном остваривању заштитне и васпитне функције родитеља. У овој фази орган старатељства дужан је да:

- упозори родитеље на недостатке у вршењу родитељског права
- да им пружи потребну стручну и другу помоћ у циљу правилног одгајања детета
- да упути родитеље да се сами или са дететом обратe одговарајућој здравственој установи специјализованој за посредовање у породичним односима.

У ситуацијама када се дете налази у озбиљној и непосредној опасности орган старатељства је овлашћен да предузима мере издвајања детета/деце из породице и током године из породица је издвојено 135 деце.

Табела 33.

Број деце која су у току 2022. године издвојена из биолошке породице према узрасту и полу										
Број деце	0 - 2		3 - 5		6 - 14		15 - 17		Укупно М	Укупно Ж
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж		
Број деце	15	15	20	13	30	34	6	2	71	64
Укупно	30		33		64		8		135	

Табела 34.

Деца издвојена из биолошке породице у току 2022. године према средини у коју су смештена непосредно након издвајања (1. смештај детета)	
Средина у коју је дете смештено непосредно након издвајања	Број деце
Дете смештено код сродника	14
Породични смештај	15
Прихватилиште/Прихватна станица	95
Домски смештај	7
Нешто друго	4
Укупно	135

Најстрожија мера према родитељима који неадекватно врше родитељско право је **мера лишења родитељског права**, о којој искључиво одлучује надлежни суд. Што се тиче органа старатељства, његова улога обухвата покретање поступка, достављање налаза и мишљења суду и привремену старатељску заштиту детета у поступку. У следећој табели су изложени подаци о пословима центра у вршењу јавних овлашћења која се односе на заштиту малолетника.

Табела 35.

Број налаза и стручног мишљења на захтев суда, у парницама у којима се одлучује о заштити права детета или о вршењу, односно лишењу родитељског права у току 2022. године		
Поступак пред судом	Број налаза и мишљења	Број деце
Вршење родитељског права	2.524	2.925
Регулисање личног односа детета и родитеља	239	318
Извршни поступак у регулисању виђања детета и родитеља	88	130
Изддржавање детета	5	7
Лишење родитељског права	104	132
Кривични поступак против родитеља због занемаривања и злостављања детета	11	13
Прекршајни поступак	44	52
Поступак за заштиту права детета	44	57
Укупно	3.059	3.634

Старатељство

Према Породичном закону под **старатељство** се ставља дете без родитељског старања или пунолетно лице које је лишено пословне способности. Одлуку о стављању под старатељство доноси орган старатељства. Старатељство је један од кључних инструмената породично-правне заштите чијом применом се осигурава заштита личности, интереса и права малолетних особа у ситуацијама угрожености њиховог психофизичког и социјалног развоја, која може бити последица деловања различитих фактора, као што су: одсуство родитељског старања, неадекватно вршење родитељског права праћено материјалном необезбеђеношћу и др.

Табела 36.

Број решења о примени СТАЛНЕ старатељске заштите донетих у току 2022. године (нови корисници) према старости и полу детета			
Узраст	Пол		Укупно
	М	Ж	
0 - 2	5	4	9
3 - 5	5	8	13
6 - 14	22	18	40
15 - 17	15	8	23
Укупно	47	38	85

У следећој табели могу се видети разлози примене старатељске заштите за децу која су као нови корисници евидентирани 2022. године.

Табела 37.

Број решења о примени мере СТАЛНЕ старатељске заштите донетих у току 2022.године према разлогу примене мере и полу детета			
Разлог примене мере старатељске заштите	Број деце		Укупно
	М	Ж	
Родитељи преминули	14	5	19
Родитељи непознати	4	6	10
Родитељи лишени родитељског права, односно пословне способности	26	22	48
Родитељи који нису стекли пословну способност	3	5	8
Укупно	47	38	85

Када посматрамо разлоге примене старатељске заштите уочавамо да је већина деце стављена под старатељство због лишења родитеља родитељског права, што подразумева његову злоупотребу и грубо занемаривање дужности из садржине родитељског права.

Табела 38.

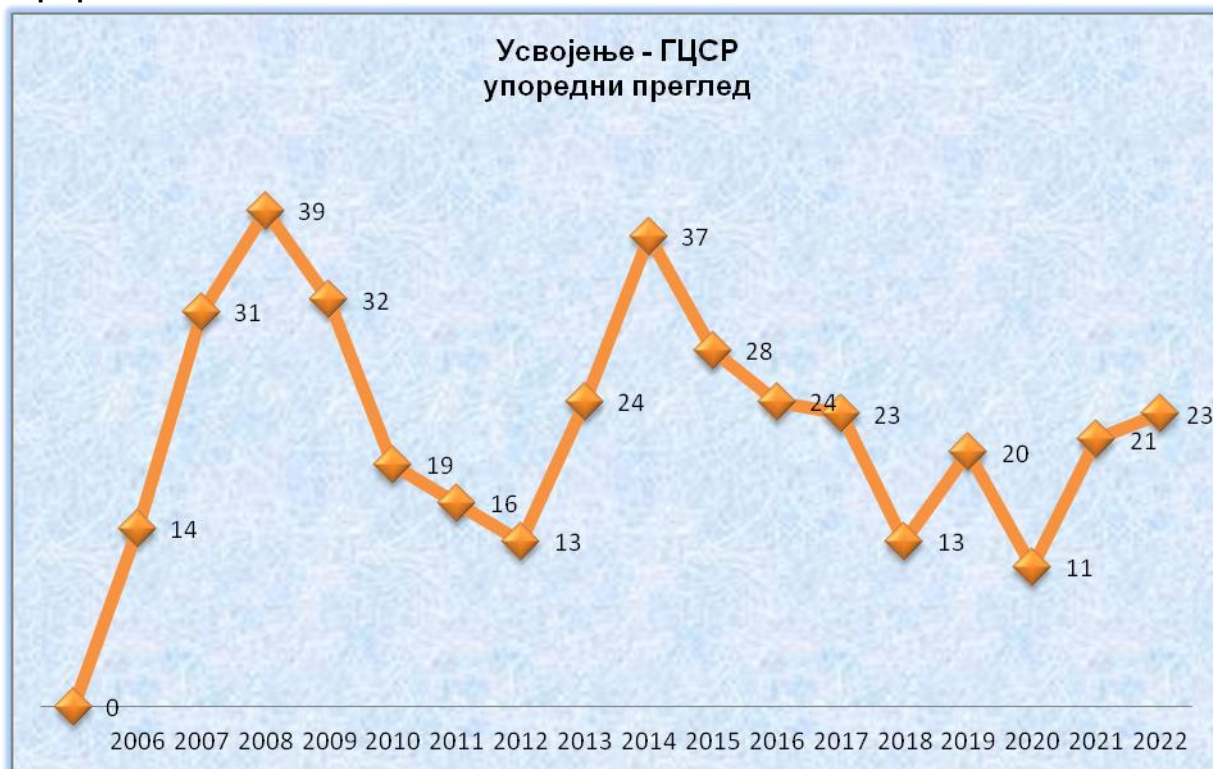
Број решења о примени СТАЛНЕ старатељске заштите на дан 31.12. 2022. према старости и полу детета			
Узраст	Пол		Укупно
	М	Ж	
0 - 2	13	9	22
3 - 5	16	20	36
6 - 14	150	152	302
15 - 17	169	137	306
Укупно	348	318	666

Породични закон разликује старатељство и привремено старатељство. Орган старатељства може одлучити да постави привременог старатеља детету чији родитељи нису одлуком суда лишени родитељског права ако процени да је то неопходно ради привремене заштите личности, права или интереса детета. У току 2022. године под привременим старатељством био је 1.160 малолетника. Привремено старатељство подразумева обуставу права родитеља на вршење родитељског права постављањем детету привременог старатеља и најчешће доношење одлуке о измештању детета из угрожавајућег породичног окружења и смештаја детета у другу (сродничку или хранитељску породицу, односно одговарајућу установу). У 2022. години ГЦСР је наставио са активностима збрињавања малолетне деце/страних држављана без пратње. Евидентирано их је 132, а највећи број ове деце су дечади узраста 15 – 17 година. Центар за социјални рад је у односу на ову корисничку групу најчешће обезбеђивао смештај у прихватилиште и привремену старатељску заштиту.

Усвојење

Усвојење, као посебан облик заштите деце (без родитељског старања) и као породично-правни однос у смислу остваривања права сваког појединца да планира обим своје породице, у домену социјалне заштите, између осталог, има за циљ смањење броја деце у установама и унапређење развоја усвојења, хранитељства и алтернативних облика заштите деце у природном породичном окружењу. У току 2022. године за 23 детета донета су решења за заснивање усвојења, а 76 усвојитељских парова стекло је општу подобност и чекају на усвојење деце.

Графикон 20.

У посматраном периоду (2006 - 2022) може се уочити да усвојење има осцилаторне тенденције и, гледано у просеку, годишње се реализује 21 усвојење. У извештајној години на евиденцији ГЦСР било је 33 деце са донетим такључком о општој подобности за усвојење.

У наредним табелама дати су подаци о деци која су током извештајног периода и на крају године била на смештају и подаци о деци за које је пружена материјална подршка током 2022. године у ГЦСР.

Табела 39.

Врста смештаја	УКУПНО	
	Укупно у 2021.	На дан 31.12.2021.
Сродничка хранитељска породица	111	107
Друга хранитељска породица	617	579
Домски смештај	274	242
Прихватилиште	239	191
Укупно	1.241	1.119

У 2022. години на смештају је боравило 1.241 дете, а највећи број био је на хранитељству (58,7%), док је око четвртине деце институционално (домски смештај) збринута. Смештајем се обезбеђује психофизички развој и социјализација деце до повратка у природну породицу или оспособљавања за самостални живот.

Материјална подршка пружена је за 7.453 малолетника (за 6,%) више него претходне године, а у највећем броју деца су користила право на новчану социјалну помоћ (60,2%), што се може сматрати поузданим показатељем сиромаштва и на општијем нивоу.³⁸

Табела 40.

Укупан број деце обухваћен материјалном подршком у току 2022. године	
Број деце чланова породице корисника НСП	4.489
Број деце обухваћен правом на помоћ и негу другог лица	1.434
Број деце обухваћен правом на увећану помоћ и негу другог лица	1.530
Укупно	7.453

Различита истраживања и анализе на тему сиромаштва код деце указала су на нека обележја дечијег сиромаштва од којих су: већина сиромашне деце живи у домаћинствима чији су чланови суочени са проблемом незапослености; ризик сиромаштва знатно је већи у домаћинствима са троје и више деце; сиромаштво код деце посебно је изражено код породица које примају новчану социјалну помоћ и у којима су присутни вишеструки проблеми. Као веома сложен проблем, решавање проблема сиромаштва код деце захтева јасан и темељан приступ, пре свега, на плану успостављања координације одговарајућих тела у системима здравства, образовања и социјалне заштите.

³⁸ Извор: РСЗ – Сиромаштво и социјална искљученост 2021 „Анкета о приходима и условима живота», Саопштење/октобар, 2022 „Посматрано према старости, лица старости од 18 до 24 године била су највише изложена ризику од сиромаштва – 27,7%, као и лица стара 65 и више година – 22,7%. Најнижу стопу ризика од сиромаштва имала су лица старости од 25 до 54 године – 19,1%“.

4.2.2. Пунолетни корисници (млади, одрасли и старији)

Градски центар за социјални рад велики део нормативно утврђених обавеза реализује према пунолетним корисницима, међу којима су материјална подршка, институционална и ванинституционална заштита и пружање разних видова породично-правне заштите.

Следи преглед основних података о пунолетним корисницима који су током 2022. године били на евиденцији Градског центра за социјални рад

Табела 41.

Број пунолетних корисника у ЦСР према корисничким групама и старости у току 2022. године					
Корисничке групе	Млади (18-25)	Одрасли (26 - 64)	Старији (65 - 79)	Старији (80 +)	Укупно
Особе под старатељством - сви пунолетни корисници под старатељством: и у породици и на смештају	609	4.187	2.380	638	7.814
Жртве насиља, занемарене особе и у ризику од занемаривања	1.382	6.666	1.179	131	9.358
Особе које се споре око вршења родитељског права	963	8.835	764	93	10.655
Особе са инвалидитетом	1.040	7.058	4.068	1141	13.307
Особа са друштвено неприхватљивим понашањем	1.508	2.791	515	36	4.850
Особе које имају потребе за смештајем - домски или породични смештај	640	3.683	4.690	378	9.391
Материјално угрожене особе	2.928	16.247	4.574	480	24.229
Страни држављани и лица без држављанства у потреби за социјалном заштитом	13	47	4	0	64
Жртве трговине људима	3	2	0	0	5
Бескућници	6	95	66	5	172
Остали	806	2.310	3.447	1.562	8.125
Укупно	9.898	51.921	21.687	4.464	87.970

Као и претходних година, у корисничким групама пунолетних корисника најзаступљеније су материјално угрожене (30%) и особе са инвалидитетом (16,4%) Сиромаштво, као најизраженији проблем код пунолетних корисника илуструју и поједини званично објављеним подаци Републичког завода за статистику који, између осталог, указују да су «Према типу, домаћинства са издржаваном децом била више изложена ризику од сиромаштва – 21,4%, у односу на домаћинства без издржаване деце – 20,9%. Највишу стопу ризика од сиромаштва имала су домаћинства која чине две одрасле особе с троје или више издржаване деце – 38,8%, а најнижу стопу ризика од сиромаштва имала су домаћинства која чине три или више одраслих особа – 14,3%. Стопа ризика од сиромаштва према најчешћем статусу у активности, за лица стара 18 и више година, показује да је 48,6% незапослених лица било изложено ризику од сиромаштва; за пензионере ова стопа износила је 19,9%».³⁹

³⁹ Извор: РЗС „Сиромаштво и социјална искљученост 2021“